

PAPEŽSKÁ RADA PRO KULTURU
PAPEŽSKÁ RADA PRO MEZINÁBOŽENSKÝ DIALOG

JEŽÍŠ KRISTUS, NOSITEL ŽIVÉ VODY

Křesťanské zamyšlení nad „New Age“

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA 2003

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

ÚVODNÍ SLOVO

Tato studie se zabývá obširným jevem New Age, který ovlivňuje mnohé aspekty současné kultury.

Jedná se jen o provizorní zprávu, která je plodem společného zamyšlení studijní skupiny pro nová náboženská hnutí, složené ze členů různých dikasterií Svatého stolce: Papežské rady pro kulturu a Rady pro mezináboženský dialog (které jsou hlavními tvůrci tohoto projektu), Kongregace pro evangelizaci národů a Papežské rady pro jednotu křesťanů.

Tato zamyšlení jsou určena především těm, kteří pracují v pastorači, aby byli schopni vysvětlit, jakým způsobem se hnutí New Age liší od křesťanské víry. Studie zve čtenáře, aby brali v úvahu, jakým způsobem reaguje religiozita New Age na duchovní hlad mužů a žen dnešní doby. Je třeba přiznat, že přitažlivost, jakou religiozita New Age působí na některé křesťany, je zčásti zapříčiněna netečností ve vlastních řadách k tématům, která patří k celku katolické víry, jako je důležitost duchovního rozměru člověka a jeho propojení s celým životem, hledání smyslu života, pouto mezi lidmi a ostatním stvořením, touha po změně sebe i společnosti a odmítnutí racionalistického a materialistického pohledu na lidstvo.

Předkládaná publikace upozorňuje na nezbytnost poznat a pochopit New Age jako kulturní směr a zároveň na nutnost, aby katolíci znali pravou katolickou nauku a spiritualitu a aby tak správně hodnotili témata tohoto myšlenkového proudu. První dvě kapitoly představují New Age jako obsáhlý kulturní směr a nabízejí rozbor základních prvků jeho myšlení. Od třetí kapitoly dále jsou poskytnuty některé ukazatele pro studium tohoto směru ve srovnání s křesťanským poselstvím. Nacházejí se tam i některé rady pastoračního typu.

Kdo by chtěl prohloubit studium New Age, najde potřebné podněty v dodatcích. Je žádoucí, aby se toto dílo stalo podnětem k dalším studiím, které se přizpůsobí různým kulturním kontextům. Dává si též za úkol podpořit snahu těch, kteří hledají pevné body pro plnější život. Jsme zcela přesvědčeni o tom, že v mnohých našich hledajících

cích současnících můžeme objevit opravdovou žízeň po Bohu. Jak prohlásil papež Jan Pavel II., když se obracel na skupinu biskupů ze Spojených států: „Pastýři si musí upřímně položit otázku, zda věnovali dostatečnou pozornost žízni lidského srdce po opravdové ‚živé vodě‘, kterou nám může nabídnout pouze Kristus, náš Vykupitel (srov. Jan 4,7–13). Jako on musíme i my trvat, na duchovním rozměru víry, na stále svěžesti evangelijního poselství a na jeho schopnosti přetvořit a obnovit ty, kteří ho přijímají.“ (AAS 86/4, 330)

1. O JAKOU ÚVAHU SE JEDNÁ?

Následující úvahy se snaží být rádcem pro katolíky angažované v hlásání evangelia a v předávání víry na všech úrovních uvnitř církve. Úkolem tohoto dokumentu není podat vyčerpávající odpověď na četné otázky vyvolané New Age nebo jinými současnými jevy, které jsou znamením neustálého lidského hledání štěstí, smyslu a spásy. Jedná se o pozvání pochopit tento kulturní směr a zapojit se do opravdového dialogu s těmi, kteří jsou jím ovlivněni. Dokument pomáhá těm, kteří pracují v pastorači, pochopit a odpovědět na spiritualitu New Age, jak tím, že osvětluje body, v nichž je tato spiritualita v protikladu s katolickou vírou, tak tím, že odmítá postoje vykládané mysliteli New Age v opozici ke křesťanské víře. To, co se žádá od křesťanů především, je pevné zakotvení ve vlastní víře. Na tomto pevném základě mohou budovat život, který bude kladnou odpovědí na výzvu obsaženou v Prvním listě svatého Petra: „Buďte stále připraveni obhájit se před každým, kdo se vás ptá po důvodech vaší naděje, ale ovšem s jemností a skromností.“ (1 Petr 3,15n)

1.1 Proč nyní?

Začátek třetího tisíciletí není jen výročí dvou tisíc let od narození Krista, ale i okamžikem, ve kterém se, jak astrologové věří, věk Ryb, jim známý jako doba křesťanství, chýlí ke konci. Hnutí New Age se nazývá podle nadcházejícího věku Vodnáře. New Age je jedním z mnoha vysvětlení významu tohoto historického okamžiku, která bombardují současnou kulturu (konkrétně tu západní), a je těžké jasně určit, nakolik je či není slučitelné s křesťanským poselstvím. Proto se zdá, že nadešel ten správný okamžik nabídnout posouzení myšlení a hnutí New Age jako celku z křesťanského pohledu. Bylo dost správně řečeno, že dnes mnozí lidé kolísají mezi jistotou a nejistotou, zvláště pak co se týče vlastní identity.¹ Někteří jsou toho

---

¹ HEELAS PAUL, *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Blackwell : Oxford 1996, str. 137.

mínění, že křesťanské náboženství je patriarchální a autoritativní, politické instituce neschopné zlepšit svět a že oficiální (alopatická) medicína nedokáže lidi účinně uzdravit. Fakt, že principy, které byly kdysi ve společnosti ústřední, jsou nyní chápány jako nedůvěryhodné a bez opravdové autority, vytvořil klima, ve kterém lidé hledí do svého nitra a do sebe samých, aby našli smysl a sílu. Obracejí se též na alternativní instituce v naději, že uspokojí své nejhlubší potřeby. Život v chaosu nebo bez struktury v alternativních komunitách sedmdesátých let podnítil hledání disciplíny a struktury, které jsou evidentně klíčovými prvky oblíbených „mystických“ hnutí. New Age je přitažlivé především proto, že mnohé z toho, co nabízí, naplňuje lidská očekávání, často neuspokojená oficiálními institucemi.

Přestože mnohé z New Age je reakcí na současnou kulturu, z mnoha hledisek je New Age jejím dědicem. Renesance a reformace vytvořily moderního západního jedince, který není utlačován vnějším břemenem, jako např. vnější autoritou či tradicí. Lidé cítí stále méně potřebu „být součástí“ institucí (a přesto je samota opravdovou ranou moderní doby) a nejsou ochotni podrobit se „oficiálnímu“ mínění. Díky tomuto kultu člověka je náboženství omezeno na intimní sféru, na to, co připravuje prostor pro uctívání posvátnosti vlastního já. Z tohoto důvodu sdílí New Age mnohé hodnoty zastávané podnikatelskou kulturou, „evangeliem prosperity“ (o němž bude řeč později, viz kapitola 2.4) a též konzumní kulturou, jejíž vliv se projevuje na stále větším počtu lidí, kteří považují za možné směřovat křesťanství a New Age tím, že si od každého vezmou to, co z těch dvou považují za lepší.² Stojí za připomenutí, že některé odchylky uvnitř křesťanství se ocitly mimo tradiční teismus tím, že se jednostranně obracejí k vlastnímu já, což celou situaci jen zmatlo. Je zajímavé pozorovat, jak je v některých praktikách New Age Bůh pouze tím, kdo podporuje rozvoj jednotlivce.

New Age přitahuje osoby vyznávající hodnoty moderní kultury. Svoboda, autenticita, samostatnost a další podobné hodnoty jsou považovány za posvátné. Naplňuje obdivem ty, kteří mají problémy

---

² HEELAS PAUL, op. cit., str. 164n.

s patriarchální kulturou. „Nevyžaduje víc víry, než když se jde do kina,“³ a přesto se považuje za schopné uspokojit duchovní tužby osob. Pokládá se zde základní otázka: Co je možné považovat za spiritualitu v kontextu New Age? Odpověď odhaluje několik rozdílů mezi křesťanskou tradicí a mnoha prvky toho, co je možné nazvat New Age. Některé formy New Age využívají přírodních sil a snaží se komunikovat s jiným světem, aby odhalily osud jednotlivců, pomohly jim naladit se na správnou vlnu a vyzískat to nejlepší ze sebe samých a z okolností. Ve většině případů se jedná o naprostý fatalismus. Křesťanství je naopak pozváním upřít pohled mimo sebe a za sebe, k „novému příchodu“ Boha, který nás zve, abychom žili dialog lásky.⁴

1.2 Doba komunikací

V posledních letech vytvořila technologická revoluce v komunikacích úplně novou situaci. Snadnost a rychlost, s jakou v dnešní době mohou lidé komunikovat, představují jeden z důvodů, pro který bylo New Age schopno upoutat pozornost lidí všech věkových a zájmových kategorií a zmást mnohé následovníky Krista, kteří si nejsou jistí, o co se jedná. Je to především internet, který má tak velký vliv zvláště mezi mladými, kteří ho považují za podmanivý a jim vlastní způsob získávání informací. Avšak v mnohých náboženských aspektech se jedná o nedůvěryhodného nositele nedorozumění, neboť ne vše, co má náleпку „křesťanský“ či „katolický“, odpovídá věrně učení katolické církve, a současně se zde nachází mnoho materiálu o New Age, od vážného až po žertovný. Lidé mají oprávněnou potřebu důvěryhodných informací o rozdílu mezi křesťanstvím a New Age.

---

³ Srov. HEELAS PAUL, op. cit., str. 173.

⁴ Srov. JAN PAVEL II., encyklika *Dominum et vivificantem* (18. 5. 1986), 53.

1.3 Kulturní kontext

Zaobíráme-li se mnohými tradicemi New Age, je nám hned jasné, že nového je tu vpravdě velmi málo. Zdá se, že jméno se rozšířilo prostřednictvím rosenkruciánů a zednářů během francouzské a americké revoluce, ale skutečnost, které se týká, je současnou obdobou západního esoterismu. Ten se inspiruje gnostickými skupinami, které se objevily v prvních letech křesťanství, a svou důležitost získal v Evropě během reformace. Vyvinul se současně s vědeckým náhledem na svět a v osmnáctém a devatenáctém století se dočkal racionálního ospravedlnění. Jeho charakteristikou se stalo postupné odmítání osobního Boha a zaměření na jiné entity, které v tradičním křesťanství často slouží jako prostředníci mezi Bohem a člověkem, čím dál tím svérázněji si je přizpůsoboval a zaváděl další. Silným směrem moderní západní kultury, který připravil místo myšlenkám New Age, bylo všeobecné přijetí Darwinovy evoluční teorie. Ta, spolu s pozorností zaměřenou na skryté duchovní schopnosti či síly přírody, se stala nosnou kostrou mnoha prvků toho, co dnes známe jako teorii New Age. V podstatě mělo New Age velký úspěch proto, že jeho pohled na svět byl již z velké části přijat. Půda byla připravena vývojem a rozšířením relativismu a také antipatie nebo netečnosti ke křesťanské víře. Mimoto došlo k živé diskusi o tom, zda by New Age mohlo být definováno jako postmoderní fenomén. Existence a zanícenost myšlení a praxe New Age svědčí o neuhasitelných tužbách lidského ducha směřujících k transcendentnu a k náboženskému smyslu, což není jen kulturní jev současnosti, ale byl patrný už v antickém světě, křesťanském i pohanském.

1.4 New Age a katolická víra

I když připustíme, že religiozita New Age jakýmsi způsobem odpovídá oprávněným očekáváním lidské přirozenosti, je nutno si všimnout, že se tak snaží pokaždé činit v opozici ke křesťanskému zjevení. Především pak v západní kultuře je velmi silné okouzlení „alternativními“ přístupy ke spiritualitě. Na jedné straně se mezi

katolíky rozšířily nové formy psychologického prosazení jednotlivce, a to i v duchovních centrech, v seminářích a institucích pro řeholní formaci. Na druhé straně stále sílí zvědavost a nostalgie po starodávných rituálech a moudrosti vysvětlují široké rozšíření esoterismu a gnosticizmu. Jak je více či méně známo, je mnoho lidí přitahováno „keltskou“ spiritualitou⁵ nebo náboženstvími dávných národů. Knihy a přednášky o spiritualitě a antických a orientálních náboženstvích se stále rozrůstají a z komerčních důvodů nesou na sobě často nálepku New Age. I přesto není vždy propojenost s těmito náboženstvími jasná a často je popírána.

Patřičné křesťanské rozlišení myšlenek a praktik New Age nemůže nedojít k názoru, že tak jako gnosticizmus druhého a třetího století, tak i New Age zastává pozice, které církev označuje jako bludařské. Jan Pavel II. upozorňuje na nebezpečí „znovuzrození gnostických myšlenek v takzvaném New Age. Nesmí nás zmást, že přináší obnovu náboženství. Jedná se jen o nový způsob gnóze čili o postoj ducha, který ve jménu hluboké znalosti Boha převrací jeho slovo a nahrazuje je těmi, která jsou pouze lidská. Gnóze se nikdy nestáhla z půdy křesťanství, ale žila stále spolu s ním, někdy v různých filosofických směrech, častěji však v náboženských a paranáboženských formách, v rozhodném, i když ne otevřeném kontrastu se vším, co je svou podstatou křesťanské.“⁶ Jako příklad uveďme eneagram, prostředek k analýze charakteru podle devíti typů, který vnáší nejasnost do učení a života křesťanské víry, jestliže je používán jako pomůcka k duchovnímu růstu.

1.5 Pozitivní výzva

Není možné přitažlivost New Age podceňovat. Jestliže je znalost obsahu křesťanské víry malá, je možné chybně tvrdit, že křesťanské

⁵ Srov. MARKUS GILBERT OP, „Celtic Schmelte“, (1) in *Spirituality*, vol. 4, listopad–prosinec 1998, č. 21, str. 379–383; (2) in *Spirituality*, vol. 5, leden–únor 1999, č. 22, str. 57–61.

⁶ JAN PAVEL II., *Varcare la soglia della speranza*. Mondadori : Milano 1994, str. 9. Český překlad: *Překročit práh naděje*, Tok : Praha 1995.

náboženství neobsahuje hlubší spiritualitu; důsledkem je pak pokušení hledat ji jinde. Je pravda, že někteří tvrdí, že New Age je již jevem minulým, a mluví proto o „next“ Age.⁷ Odvolávají se na krizi, která se začala projevovat ve Spojených státech amerických počátkem devadesátých let, ale přiznávají, že zvláště mimo anglofonní svět se tato „krize“ může dostavit později. Ale přesto knihkupectví, rozhlasové stanice a hojnost svépomocných skupin, vzniklých v mnoha západních městech a obcích, hovoří o něčem jiném. Zdá se, že alespoň nyní je New Age ještě velmi živé a je samozřejmou součástí kulturní scenerie dnešní doby.

Úspěch dosažený New Age je pro církve výzvou. Lidé cítí, že křesťanské náboženství jim nenabízí nebo jim nikdy nedalo to, co opravdu potřebují. Hledání, které často lidi přivádí k New Age, je opravdovou touhou po hlubší spiritualitě, po něčem, co by se dotklo jejich srdce, po způsobu, jak dát smysl spleťtému a namnoze odcizenému světu. V kritice New Age však najdeme i něco kladného vůči „materialismu všedního života, filosofii a taky lékařství a psychiatrii; vůči redukcionismu, který odmítá vzít v úvahu náboženské a nadpřirozené jevy; průmyslové kultuře divokého individualismu, která učí egoismu a nehledí na druhé, na budoucnost ani na životní prostředí“.⁸ Odpovědi New Age na tyto existenciální otázky jsou však problematické. Jestliže církev nechce být obviněna z hluchoty k tužbám člověka, musí její členové učinit dvě věci: zapustit ještě pevněji kořeny v základech své víry a naslouchat křiku, často tichému, který stoupá ze srdcí osob a který, jestliže ho církve neslyší, je přivádí jinam. Je třeba povzbuzovat věřící, aby se těsněji přimkli ke Kristu, a byli tak připraveni ho následovat, protože on je pravou cestou ke štěstí, pravdou o Bohu a plnosti života pro všechny muže a ženy schopné odpovědět na jeho lásku.

---

⁷ Srov. zvláště INTROVIGNE MASSIMO, *New Age & Next Age*. PiEmme Casale : Monferrato 2000.

⁸ *Tamtéž*, str. 267.

2. SPIRITUALITA NEW AGE: PŘEHLED

Křesťané se v mnoha západních společnostech a stále častěji i v dalších částech světa dostávají do styku s různými projevy fenoménu známého jako New Age. Mnozí z nich touží poznat, jaký je nejlepší způsob, jak se přiblížit k něčemu, co je podmanivé, ale zároveň spletité, neuchopitelné a někdy provokující. Tato úvaha se snaží pomoci křesťanům, aby dokázali dvě věci:

- rozlišit v tradici New Age prvky jeho vývoje,
- ukázat prvky, které jsou v rozporu s křesťanským zjevením.

Jde o pastorační odpověď na aktuální výzvu, odpověď, která se nesnaží o vyčerpávající seznam fenoménů New Age, protože výsledkem by byl obsáhlý svazek a není těžké najít informace tohoto typu jinde. Podstatné je, abychom správně pochopili New Age, abychom je mohli vyrovnaně zhodnotit a nesnížili se k zesměšňování. Považovat vše, co je spojeno s New Age, jen za dobré nebo špatné, by bylo nerozvážené a chybné. Avšak způsob myšlení, který stojí u základů religiozity New Age, je ve svém celku těžko smířitelný s křesťanským učením a spiritualitou.

New Age není hnutím ve smyslu, který bývá obvykle dáván výrazu „nové náboženské hnutí“, a není ani tím, co se obvykle myslí pod pojmy „kult“ či „sekta“. Jelikož protíná kultury a je přítomné v mnoha jevech, jako jsou hudba, kinematografie, semináře, studijní skupiny, duchovní obnovy, terapie a mnoho dalších aktivit a dění, je daleko více rozšířené a neformální, přestože některé náboženské a paranáboženské skupiny si vědomě přivlastňují prvky New Age. Tento směr se podle některých stal zdrojem myšlenek pro různé náboženské a paranáboženské sekty.⁹ New Age nelze považovat za jediné a ucelené hnutí, nýbrž spíše za širokou síť stoupenců, jejichž pojítkem je „myslet globálně, ale jednat lokálně“. Ten, kdo je součástí této sítě, nemusí nutně znát její další články nebo se s nimi setká

---

⁹ Srov. LACROIX MICHEL, *L'ideologia della New Age*. Il Saggiatore : Milano 1998, str. 86. Na tomto místě není slovo „sekta“ používáno v pejorativním smyslu, nýbrž spíše odkazuje na sociologický fenomén.

jen zřídka, ne-li nikdy. Ve snaze zabránit nedorozumění při užívání termínu „hnutí“ hovoří někteří o New Age jako o „milieu“¹⁰ nebo o „kultu posluchačů“ (audience cult).¹¹ Bylo též zdůrazněno, že se jedná o „ucelený myšlenkový směr“,¹² jasnou výzvu moderní kultuře. Jde o synkretickou strukturu, která spojuje mnoho rozdílných prvků, a dovoluje tak lidem sdílet zájmy nebo svazky různým způsobem a s různou mírou nasazení. Mnohé směry, jednání a postoje, které nějakým způsobem patří do New Age, jsou prakticky součástí hluboké a snadno identifikovatelné reakce proti převládající kultuře, a proto v tomto smyslu označení „hnutí“ nemusí být až tak nevhodné. Je možné je aplikovat na New Age ve stejném smyslu, v jakém se používá pro označení dalších širokých sociálních hnutí, jako je hnutí za lidská práva nebo mírové hnutí. Tak jako tato hnutí, i New Age zahrnuje ohromný zástup lidí, zasazujících se za hlavní cíle hnutí, avšak lišících se ve způsobu nasazení a v chápání některých jednotlivých otázek.

Daleko spornější je výraz „náboženství New Age“, a proto je lépe se mu vyhnout, přestože je často New Age odpovědí na otázky a potřeby náboženského charakteru a oslovuje lidi, kteří ve svém životě chtějí objevit či znovu objevit duchovní rozměr. Jestliže se varujeme označení „náboženství New Age“, nepochybujeme tím v žádném případě o autentické povaze hledání významu a smyslu života ze strany těchto osob, ale respektujeme tím jen fakt, že mnozí z okruhu tohoto hnutí svědomitě rozlišují mezi „náboženstvím“ a „spiritualitou“. Mnozí odmítli organizované náboženství, které podle jejich soudu neuspokojilo jejich potřeby, a právě proto se obrátili jinam, aby našli „spiritualitu“. Mimoto v New Age najdeme zásadní přesvědčení, že čas jednotlivých náboženství je u konce, tudíž nazývat je náboženstvím by bylo v rozporu s jeho chápáním sebe sama. Přesto

---

¹⁰ Srov. HANEGRAAFF WOUTER J., *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Nature*. Brill : Leiden-New York-Köln 1996, str. 377 a jinde.

¹¹ Srov. STARK RODNEY, BAINBRIDGE WILLIAM SIMS, *The Future of Religion. Secularisation, Revival and Cult Formation*. University of California Press : Berkeley 1985.

¹² Srov. LACROIX MICHEL, op. cit., str. 8.

je vcelku správné umístit New Age do širšího kontextu esoterického náboženského pojetí, jehož přitažlivost neustále stoupá.¹³

Tato úvaha si klade problém podstaty. Je snahou o pochopení a ohodnocení něčeho, co je především nadměrným vyvyšováním bohaté rozmanitosti lidské zkušenosti. Je tudíž odsouzena k tomu, že vyvolá kritiku, neboť se dopouští na tomto kulturním hnutí nespravedlnosti. Podstatou tohoto hnutí je totiž překročení toho, co ono považuje za těsná omezení racionálního myšlení. Přesto chce být tato studie výzvou pro všechny křesťany k vážnému přístupu k New Age, a jako taková žádá od svých čtenářů navázání kritického dialogu s osobami, které ke stejné realitě přistupují zcela odlišným způsobem.

Účinnost pastorace církve ve třetím tisíciletí je z velké části závislá na připravenosti schopných hlasatelů evangelijní zvěsti. To, co zde následuje, je odpovědí na těžkosti vyjádřené mnoha lidmi v přístupu k tak spleťnému a neuchopitelnému jevu, jakým je New Age. Jde o snahu pochopit, čím New Age je, a zjistit, jaké jsou otázky, na které, jak tvrdí, může nabídnout odpovědi a řešení. Existuje několik vynikajících knih a studií zabývajících se celým fenoménem nebo podrobně vysvětlujících některé jeho konkrétní prvky. V dodatcích je možné nalézt odkazy na některé z nich. V každém případě je jejich přístup nutno hodnotit ve světle křesťanské víry. Tato úvaha si klade za úkol pomoci najít katolickým věřícím klíč ke čtení ústředních a základních principů, které stojí za myšlenkou New Age, aby byli schopni v křesťanském duchu zhodnotit ty prvky New Age, se kterými se setkají. Je třeba říci, že mnohým se označení New Age nezamlouvá a považují výraz „alternativní spiritualita“ za příznačnější a méně omezující. Dále je pravda, že mnohé jevy zmiňované v tomto dokumentu nejsou z důvodu stručnosti blíže specifikovány, ale předpokládá se, že čtenáři poznají jev či skupinu jevů, které je po právu možno spojit s všeobecným kulturním hnutím označovaným často jako New Age.

---

¹³ Švýcarský kurz „*Theologie für Laien*“ (Teologie pro laiky) nazvaný Faszination Esoterik to velmi jasně vysvětluje. Srov. „*Kursmappe 1 – New Age und Esoterik*“, text projížený diapozitiv, str. 9.

2.1 Co nového New Age přináší?

Pro mnohé termín New Age jasně vyjadřuje velmi důležitý dějinný přelom. Podle některých astrologů žijeme ve věku Ryb, kterému vévodí křesťanství a který bude na počátku třetího tisíciletí vystřídán novým věkem – věkem Vodnáře.¹⁴ Věk Vodnáře zaujímá v hnutí New Age důležité místo, a to díky vlivu teosofie, spiritismu, antroposofie a jejich esoterických předchůdců. Kdo zdůrazňuje blízkou proměnu světa, vyjadřuje často touhu po této změně ani ne tak ve světě samém, jako v naší kultuře a v přístupu ke světu. To je obzvláště zjevné u těch, kdo zdůrazňují myšlenku „nového paradigma“ života. Takový přístup je podmanivý, protože v některých jeho formách projevu nejsou lidé pasivními diváky, ale hrají aktivní roli v proměně kultury a ve vytváření nového duchovního povědomí. V dalších projevech je kladen větší důraz na nezadržitelný vývoj přírodních cyklů. V každém případě je věk Vodnáře vizí, nikoli teorií. Tradice New Age je velmi rozsáhlá a zahrnuje mnohé představy, které výslovně nesouvisejí s přechodem věku Ryb do věku Vodnáře. Najdeme v něm zdrženlivé a dosti všeobecné vize budoucnosti, které počítají vedle jednotlivých náboženství s planetární spiritualitou s právě tak planetárními politickými institucemi k doplnění institucí místních, s globálními a demokratičtějšími ekonomickými činiteli s větší možností účasti, s větším důrazem na komunikaci a výchovu, s přístupem kombinujícím oficiální medicínu s léčitelstvím, s více androgynním chápáním sebe sama a se způsoby, jak scelit vědu, mystiku, technologii a ekologii. Opět je zřejmá hluboká touha po plné a zdravé existenci lidského rodu a planety. Mezi směry, které se v New Age setkaly, najdeme dávné okultní egyptské praktiky, kabalou,

---

¹⁴ Tento termín byl již použit v publikaci *The New Age Magazine*, kterou vydal Ancient Accepted Scottish Masonic Rite v jižní jurisdikci Spojených států amerických na počátku 1900. Srov. YORK M., „The New Age Movement in Great Britain“, in *Syzygy. Journal of Alternative Religion and Culture*, 1:2–3 (1992), Stanford CA, str. 156, pozn. 6. Přesný okamžik a povahu přechodu do Nové éry interpretují různí autoři různým způsobem. Určení přechodu se pohybuje od roku 1967 do roku 2376.

raný křesťanský gnosticismus, súfismus, druidskou moudrost, keltské křesťanství, středověkou alchymii, renesanční hermetismus, zenový buddhismus, jógu atd.¹⁵

Co je tedy nového v New Age? Jedná se o „synkretismus esoterických a sekulárních prvků“,¹⁶ vzájemně propojených rozsáhlým dojemem, že doba je zralá pro zásadní proměnu jednotlivců, společnosti a světa. Existují různá vyjádření nutnosti změny:

- od Newtonovy mechanické fyziky k fyzice kvantové;
- od přílišného zvýšení rozumu v moderní době k ocenění citu, emoce a zkušenosti (často popisované jako přechod od racionálního myšlení levé poloviny mozku k intuitivnímu myšlení jeho pravé poloviny);
- od mužské a patriarchální nadvlády k oslavě ženskosti jak v jednotlivcích, tak ve společnosti.

V tomto kontextu bývá nezdůvodněně používán výraz „změna paradigmatu“. V některých případech se jasně předpokládá, že tento pře-

---

¹⁵ Na konci roku 1977 zaslala Marilyn Fergusonová dotazník 210 „osobám angažujícím se v přeměně společnosti“, které nazvala „Aquarian Conspirators“ (spiklenci Vodnáře). Níže uvedený úryvek považujeme za zajímavý:

„Když byli dotázáni požádání, aby řekli jména osob, jejichž myšlenky na ně měly nějaký vliv, ať už osobním kontaktem, nebo prostřednictvím spisů, nejcitovanější jména byla následující (seřazena podle četnosti výskytu): Pierre Teilhard de Chardin, C. G. Jung, Abraham Maslow, Carl Rogers, Aldous Huxley, Roberto Assagioli a J. Krishnamurti. Další často citované osoby byly: Paul Tillich, Hermann Hesse, Alfred North Whitehead, Martin Buber, Ruth Benedict, Margaret Mead, Gregory Bateson, Tarthang Tulku, Alan Watts, Sri Aurobindo, Swami Muktananda, D. T. Suzuki, Thomas Merton, Willis Harman, Kenneth Boulding, Elise Boulding, Erich Fromm, Marshall McLuhan, Buckminster Fuller, Frederic Spiegelberg, Alfred Korzybski, Heinz von Foerster, John Lilly, Werner Erhard, Oscar Ichazo, Maharishi Mahesh Yogi, Joseph Chilton Pearce, Karl Pribram, Gardner Murphy a Albert Einstein.“ FERGUSON MARILYN, *The Aquarian Conspiracy. Personal and Social Transformation in Our Time*. Tarcher : Los Angeles 1980, str. 50 (pozn. 1) a str. 434.

¹⁶ HANEGRAAFF WOUTER J., op. cit., str. 520.

chod není jenom žádoucí, ale i nevyhnutelný. Odmítnutí moderního myšlení, které stojí u kořene touhy po změně, není nové a dalo by se popsat jako „novodobé probuzení pohanských náboženství, smíchané s vlivy východních náboženství, s moderní psychologií, filosofií, vědou a antikulturou zrozenou v 50. a 60. letech“.¹⁷ New Age není ničím jiným nežli svědkem kulturní revoluce, obsáhlou reakcí na myšlenky a hodnoty převládající v západní kultuře, avšak paradoxně je jeho idealistický kriticismus typický právě pro kulturu, proti níž bojuje. Považujeme za nutné říci několik slov o pojmu „změna paradigmatu“, známého díky Američanu Thomasi Kuhnovi, zabývajícímu se dějinami vědy, který zahrnul do pojmu paradigma „celou plejádu přesvědčení, hodnot, technik atd., sdílených členy dané komunity“.¹⁸ Když dochází ke změně jednoho paradigmatu v druhý, jedná se spíše o celkovou změnu perspektivy nežli o postupný vývoj. Dochází tak k opravdové revoluci a Kuhn zdůraznil, že vzájemný kontrast paradigmat je natolik obsáhlý, že vylučuje jejich soužití. Domnívat se tedy, že změna paradigmat v oblasti náboženství a spirituality je jen novým způsobem, jak vyjádřit tradiční pravdy, znamená nepochopit podstatu. Probíhající změna je radikální změnou pohledu na svět, která zpochybňuje nejen obsah, ale i tradiční výklad předcházejícího pojetí. Snad nejlepším příkladem tohoto tvrzení, alespoň co se týče vztahu mezi New Age a křesťanstvím, je úplné přehodnocení života a významu Ježíše Krista. Tyto dva pohledy jsou neslučitelné.¹⁹

Evidentně nám věda a technologie nedokázaly dát, co se jeden čas zdálo, že slibují, a proto se lidé hledající smysl a osvobození obrátili na spiritualitu. New Age, tak jak je známe, se zrodilo z hledání něčeho lidštějšího a krásnějšího, než je skličující a odcizený život západní společnosti. Jeho první představitelé byli ve svém hledání připraveni

---

¹⁷ IRSKÁ TEOLOGICKÁ KOMISE, *A New Age of the Spirit? A Catholic Response to the New Age Phenomenon*. Dublin 1994, kapitola 3.

¹⁸ SROV. KUHN THOMAS, *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press : Chicago 1970, str. 175.

¹⁹ SROV. PENNESI ALESSANDRO OLIVIERI, *Kristus podle New Age. Kritická analýza*, Matice cyrilometodějská : Olomouc 2000, passim, obzvláště str. 11–32. Viz též oddíl 4.

hledět daleko, a tak přijalo New Age silně eklektický přístup. Mohlo by se jednat o jedno ze znamení „návratu k náboženství“, ale určitě se nejedná o návrat k pravověrným křesťanským naukám a vyznáním. Mezi první znaky tohoto „hnutí“, které se objevily v západní kultuře, patří slavný Woodstocký festival ve státě New York v roce 1969 a muzikál *Vlasy*, který prezentoval hlavní témata New Age v příznačné písni „Vodnář“.²⁰ Avšak jednalo se jen o špičku ledovce, jehož skutečná velikost byla zřejmá až později. Idealismus šedesátých a sedmdesátých let ještě v některém prostředí přežívá, ale jeho většinovou složkou už není mládež. Zmizelo propojení s levicovou politickou ideologií a psychedelické drogy ztratily na své původní důležitosti. Od té doby se událo tolik věcí, že nic z tohoto už nepůsobí revolučně. Duchovní a mystické tendence, omezené předtím na protikulturu, se staly součástí kultury dominantní a dotýkají se různých oblastí života, jako lékařství, vědy, umění a náboženství. Západní kultuře je nyní vlastní obecnější politické a ekologické vědomí a tato velká kulturní proměna velmi ovlivnila životní styl mnoha osob. Někteří navrhli vnímat „hnutí“ New Age právě jako onen velký přechod k tomu, co je považováno za „rozhodně lepší způsob života“.²¹

---

²⁰ Je důležité zmínit text této písně, který se velmi rychle vtiskl do paměti celé jedné generace Severní Ameriky a západní Evropy: „Když je měsíc v sedmém domě a Jupiter se překrývá s Marsem, / mír vede planety a láska usměrňuje hvězdy. / Toto je úsvit éry Vodnáře... / Překypují harmonie a pochopení, sympatie a důvěra, / už není klamu ani výsměchu – zlatý život, sny a vidění, / krystalové mystické zjevení a skutečné osvobození mysli. / Vodnář...“

²¹ HEELAS PAUL, op.cit., str. 1n. V srpnu 1978 uvedly noviny Berkeley Christian Coalition: „Ještě před deseti lety se spiritualita hippies, založená na drogách a na mysticismu západních jogínských mistrů, limitovala na „protikulturu“. Dnes již obojí proniklo do naší dominující kulturní mentality. Věda, lékařsko-sanitární profese a umění, o psychologii a náboženství nemluvě, usilují všechny o radikální proměnu vlastních nadějí, které nabízejí.“ Citováno z FERGUSON MARILYN, *The Aquarian Conspiracy*, op. cit., str. 370n.

2.2 O čem je New Age přesvědčeno, že může nabídnout?

2.2.1 Okouzlení: musí to být anděl

Jedním z běžných prvků „spirituality“ New Age je působivost způsobená nevídanými úkazy, přesněji paranormálními entitami. Osoby fungující jako médium jsou přesvědčeny, že jiná entita přejímá kontrolu nad jejich osobností v průběhu tzv. extáze – jev v New Age známý jako kontaktérství – během níž médium může ztratit vládu nad svým tělem a svými schopnostmi. Někteří z těch, kteří se zúčastnili těchto seancí, tvrdí, že se jedná o duchovní úkazy, které ale nepocházejí od Boha, přestože se téměř vždy používá terminologie lásky a světla. Je pravděpodobně přesnější mluvit o nich jako o formách spiritismu nežli jako o spiritualitě v úzkém slova smyslu. Dalšími přáteli a poradci duchovního světa jsou andělé (kteří se stali hlavním těžištěm nového obchodu s knihami a obrazy). Pokud někdo v New Age zmiňuje anděly, nečiní tak systematicky, protože v této oblasti je někdy příliš přesné rozlišování považováno za zbytečné; „existuje totiž mnoho úrovní učitelů, entit, energií a bytostí v každém koutě vesmíru. Všichni jsou zde, abyste je vnímali a vybírali podle svých mechanismů přitahování/odmítání.“²² Tyto duchovní entity bývají často „ne nábožensky“ vyzývány, aby dopomohly k uvolnění směřujícímu k lepší kontrole vlastního života, kariéry a k usnadnění procesu rozhodování. Další zkušeností New Age, obhajovanou tím, kdo se považuje za „mystika“, je splynutí některých duchů s výjimečnými osobami, skrze které vyučují. Někteří přírodní duchové bývají popisováni jako silné energie, přítomné v přirozeném světě a též v „oblasti lidského nitra“, tedy jako ti, ke kterým je možno přistupovat pomocí rituálů, drog a dalších technik způsobujících stavy změněného vnímání. Alespoň v teorii je jasné, že se často v New Age

---

²² Srov. GRISCOM CHRIS, *Ecstasy is a New Frequency: Teachings of the Light Institute*. Simon & Schuster : New York 1987, str. 82.

neshledáme s žádnou vyšší duchovní autoritou, než je vlastní osobní duchovní zkušenost.

2.2.2 Harmonie a porozumění: dobré vibrace

Různé příklady jako Findhornská zahrada a Feng Šui²³ různým způsobem ukazují, jak je důležité být v souladu s přírodou a vesmírem. V New Age nenalezneme rozlišení mezi dobrem a zlem. Lidské konání je plodem jednak osvětlení, jednak neznalosti. Nemůžeme tudíž nikoho odsuzovat a nikdo nemá potřebu odpuštění. Věřit v existenci zla je příčinou negativity a strachu. Odpovědí na negativitu je láska. Není však podstatné ji proměnit ve skutky, nýbrž mít daný mentální postoj. Láska je energie, vysokofrekvenční vibrace, tajemství štěstí, zdraví a úspěchu, je to schopnost najít soulad, najít své vlastní místo v dlouhém řetězci bytí. Učení a terapie New Age tvrdí, že nabízejí klíč k nalezení vzájemných propojení mezi všemi částmi vesmíru, takže lidé mohou vyladit tón vlastního života a být ve vzájemné harmonii se vším, co je obklopuje. Teoretický rámec, z něhož vycházejí, se však od autora k autorovi liší.²⁴

2.2.3 Zdraví: zlatý život

Oficiální (alopatická) medicína má dnes sklon k léčbě jednotlivých nemocí a nedokáže věnovat pozornost širšímu rámci lidského zdraví. Takový postoj vyvolal značnou a pochopitelnou nespokojenost.

---

²³ Viz zde níže 7.2 Slovník New Age.

²⁴ Srov. HANEGRAAFF WOUTER J., op. cit., kapitola 15 („The Mirror of Secular Thought“). Systém vzájemných propojení je jasné dědictví tradičního esoterismu, nabývá však nového významu pro ty, kdo (více či méně vědomě) následují Swedenborga. Zatímco v tradiční esoterické nauce vlastnil každý prvek v sobě božský život, podle Swedenborga je to mrtvý odraz živého duchovního světa. Tato myšlenka stojí v středu postmoderní vize rozčarovaného světa a různých pokusů navrátit mu jeho ztracené kouzlo. Madam Blavatská systém vzájemných propojení odmítla, zatímco Jung emfaticky zrelativizoval příčinnost ve prospěch esoterického pojetí světa založeného na systému vzájemných propojení.

nost. Alternativní terapie se staly velmi oblíbenými, neboť přistupují k člověku v jeho celistvosti a neléčí, nýbrž uzdravují. Holistické zdraví, jak známo, se soustřeďuje na důležitou funkci mysli při fyzickém uzdravování. Je zastáván názor, že vazba mezi duchovními a fyzickými aspekty spočívá v imunitním systému neboli v indickém systému čaker. Z pohledu New Age jsou nemoc a utrpení důsledkem jednání proti přírodě. Jestliže žijeme v souladu s přírodou, můžeme očekávat daleko zdravější život a též materiální prosperitu. Podle některých léčitelů New Age bychom ve skutečnosti nemuseli ani zemřít. Rozvoj našeho lidského potenciálu nás přivede ke kontaktu s naším vnitřním božstvím a s těmi částmi v nás, které byly odcizeny nebo utlumeny. To se jeví zřejmým především ve stavech změněného vnímání (ASCs), ke kterým dochází pomocí drog či různých technik rozšiřování mysli, zejména v oblasti „transpersonální psychologie“. Za specialistu změněných stavů vnímání je často považován šaman, osoba, která je schopna být prostředníkem mezi transpersonálními říšemi duchů a božstev a světem lidí. Existuje celá škála přístupů podporujících holistické zdraví. Některé pocházejí ze starých kulturních tradic, náboženských i esoterických, jiné jsou spojené s psychologickými teoriemi vyvinutými v Esalenu v letech 1960 až 1970. New Age propaguje široký okruh praktik, jako je akupunktura, biofeedback, chiropraxe, kinesiologie, homeopatie, iridologie, masáže, a různé druhy tělesných cvičení (např. ergonomie, metoda Feldenkreis, reflexologie, rolfing, tzv. masáž polarit, terapeutická stimulace bodů atd.), meditací a vizualizací, nutriční terapii, psychické uzdravení, různé druhy léčení pomocí bylin, krystaloterapii, metaloterapii, muzikoterapii a chromoterapii, terapie vázané na reinkarnaci a konečně tzv. dvánáctietapové programy a psychoterapeutické skupiny.²⁵ Podle New Age se zdroj našeho uzdravení nachází v našem nitru a můžeme se k němu dostat pomocí naší vnitřní nebo kosmické energie.

Jelikož dobré zdraví s sebou nese nutně prodloužení života, nabízí New Age východní formuli v západních termínech. Původně byla reinkarnace součástí cyklického hinduistického způsobu myšlení,

---

²⁵ HANEGRAAFF WOUTER J., op. cit., str. 54–55.

jejímž základem byl átman neboli božské jádro osobnosti (později pojem jiva), který se pohyboval od jednoho těla k druhému v cyklu utrpení (samsara) podřízeném zákonu karmy, ovlivněné chováním v minulých životech. Naděje pak spočívala v možnosti narodit se do lepších podmínek nebo se úplně osvobodit od nutnosti znovuzrození. Naopak ve většině buddhistických tradic se nejedná o duši, která bloudí od těla k tělu, ale jde o kontinuum vědomí. Přítomný život je uvězněn v nekonečném kosmickém procesu, který nešetří ani bohy. Na Západě se v době Lessingově uvažovalo o reinkarnaci v optimističtějším světle jako o procesu učení se a progresivní seberealizace. Spiritismus, teosofie, antroposofie a New Age považují reinkarnaci za jednu z forem podílení se na kosmické evoluci. Zdá se, že tento postkřesťanský eschatologický přístup odpovídá na nevyřešené otázky teodiceje a odstraňuje pojem pekla. V okamžiku, kdy se duše oddělí od těla, má člověk možnost spatřit celý svůj uplynulý život až k tomuto bodu a v okamžiku spojení duše s novým tělem vidí dopředu něco z nadcházejícího života. Lidé se ke svým minulým životům mohou dostat díky snům a meditačním technikám.²⁶

2.2.4 Celková jednota: magická a tajuplná cesta

Jednou z hlavních snah hnutí New Age je snaha o „celistvost“. Nabádá k překonání všech forem „dualismu“, neboť jsou škodlivým produktem méně osvětlené minulosti. Rozdělení, která je třeba podle New Age překonat, zahrnují reálné rozlišování mezi stvořitelem a stvořením, reálné rozlišení mezi člověkem a přírodou a duchem a hmotou, neboť se jedná o chybné formy dualismu. Často se předpokládá, že tyto dualistické tendence mají své kořeny v židovsko-křesťanské tradici západní civilizace, přestože by bylo přesnější je hledat v manicheismu. Vědecká revoluce a duch moderního racionalismu bývají kritizovány především pro svůj sklon k fragmentaci,

²⁶ Srov. HÜMMEL REINHARD, „Reinkarnation“. In GASPER HANS, MÜLLER JOACHIM, VALENTIN FRIEDERIKE (eds.), *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen. Fakten, Hintergründe, Klärungen*. Herder : Fribourg-Basel-Wien 2000, str. 886–893.

díky němuž se o organismech hovoří jako o mechanismech složených ze svých nejmenších částí, které je vysvětlují, a pro svou snahu zredukovat ducha na hmotu, čímž se duchovní realita včetně duše stává pouhým nahodilým „epifenomémem“ v podstatě materiálních procesů. Ve všech těchto oblastech jsou alternativy New Age definovány jako „holistické“. Holismus prostupuje celým hnutím New Age, od jeho zájmu o holistické zdraví k jeho hledání sjednocujícího vědomí, od jeho ekologického vědomí k myšlence globálního „networkingu“.

2.3 Základní myšlenkové principy New Age

2.3.1 Globální odpověď v době krize

„Jak křesťanská tradice, tak sekulární víra v nekonečný vědecký proces musely čelit těžké patové situaci, jež se prvně projevila během studentských revolucí roku 1968.“²⁷ Moudrost předešlých generací byla z ničeho nic zbavena smyslu a respektu, kterému se těšila, zatímco všemocnost vědy se vypařila, takže církev musela „čelit velkému kolapsu v předávání své víry novým generacím“²⁸. Všeobecná ztráta víry v to, co bylo základem svědomí a sociální soudržnosti, byla doprovázena neočekávaným návratem ke kosmické religiozitě, k rituálům a krédům, které mnozí považovali za křesťanstvím pohřbené. Ve skutečnosti tato věčná esoterická podzemní žíla nikdy nezanikla. Na druhé straně oblíbenost asijského náboženství v západním kontextu byla něčím novým; formulovala se ke konci XIX. století v teosofickém hnutí a zrcadlila „vzrůstající vědomí globální spirituality, která v sobě spojuje veškeré existující náboženské tradice“²⁹.

Věčné filosofické téma jednoho a mnoha nabývá moderní a současné formy v pokusu o překonání nenáležitého rozdělení, ale i reálných rozdílů a rozlišení, a jeho nejobvyklejším vyjádřením se stává

²⁷ FUSS MICHAEL, „New Age and Europe – A Challenge for Theology“. In *Mission Studies*, vol. VIII–2, 16, 1991, str. 192.

²⁸ *Tamtéž*.

²⁹ *Tamtéž*, str. 193.

holismus, důležitá složka New Age a jedno z hlavních znamení doby poslední čtvrtiny XX. století. Úsilí o překonání rozdělení do sektorů, charakteristické pro mechanistickou ideologii, stálo neskutečné množství energie, ale vedlo to k nutnosti podřídit se globální síti, která by na sebe vzala téměř transcendentní autoritu. Ta zahrnuje samozřejmě proces proměny vědomí a rozvoj ekologie.³⁰ Nová vize, která je cílem proměny vědomí, byla formulována jen postupně a jejímu upevňování překážely starší způsoby myšlení, považované za status quo. Úspěch mělo zobecnění ekologie na obdiv k přírodě a obnovení posvátnosti Země, Matky Země, nebo Gaii, s misionářským zápallem typickým pro politiku zelených. Výkonným orgánem Země je celá lidská rasa. Harmonie a pochopení, nutné k zodpovědnému spravování, jsou stále častěji chápány jako globální vláda s odpovídající globální etikou. Věří se, že teplo Matky Země, božstva prostupujícího celé stvoření, zahladí rozdělení mezi stvořením a transcendentním Bohem-Otcem židovství a křesťanství a odstraní tak představu, že jsme touto bytostí řízeni.

V takovémto pohledu uzavřeného vesmíru, do kterého spolu s námi patří „Bůh“ a další duchovní bytosti, lze rozpoznat implicitní panteismus. Jde o základní bod prostupující celým myšlením a praxí New Age a ovlivňující hned v počátku jakékoliv pozitivní tvrzení, které by podporovalo některý z aspektů jeho spirituality. Jako křesťané ale věříme, že „člověk je ve své podstatě tvorem a takovým zůstane navždy, takže nikdy nebude možné pohlčení lidského já božským já“³¹.

2.3.2 Hlavní ráz myšlenky New Age

Hlavní ráz myšlenky New Age musíme hledat v esotericko-teosofické tradici, široce akceptované intelektuálními evropskými kruhy osmnáctého a devatenáctého století. Obzvláště byla tato tradice

³⁰ FUSS MICHAEL, op. cit., str. 199.

³¹ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, List biskupům katolické církve o některých aspektech křesťanské meditace. In *Křesťanství a ostatní náboženství*, 14. Krystal, 1999; srov. *Gaudium et Spes*, 19; *Fides et Ratio*, 22.

přítomná v zednářství, spiritismu, okultismu a v teosofii, které mají společný jistý typ esoterické kultury. V tomto pohledu na skutečnost jsou světy viditelné i neviditelné propojeny řadou styčných znaků, analogií a vlivů mezi mikrokosmem a makrokosmem, mezi kovy a planetami, planetami a různými částmi lidského těla, mezi viditelným světem a neviditelnými říšemi. Příroda je živá bytost, kterou prostupují vlny sympatie a antipatie a která je ožívována tajemným světlem a ohněm, které se lidské bytosti snaží ovládnout. Lidé se mohou dostat do kontaktu s vyššími a nižšími světy pomocí představitosti (orgán duše a ducha), s použitím prostředníků (andělů, duchů, dáblů) nebo rituálů.

Prostřednictvím duchovní cesty proměny mohou být lidé uvedeni do tajemství kosmu, Boha a sebe. Pravým cílem je gnóze, nejvyšší stupeň poznání rovnající se spáse. Zahrnuje studium nejstarších a nejvýznamnějších filosofických tradic (toho, co bývá nesprávně označováno jako „philosophia perennis“), náboženství (teologie prvopočátků) a tajného (esoterického) učení, které je klíčem ke všem „esoterickým“ tradicím přístupným komukoliv. Esoterické učení předává učedníkovi učitel během postupného programu zasvěcení. Někteří považují esoterismus devatenáctého století za naprosto sekularizovaný. Tradiční prvky esoterismu, jako alchymie, astrologie a další, byly doplněny o aspekty moderní kultury, mezi které patří hledání příčinných zákonů, evolucionismus, psychologie a studium náboženství. Tento typ esoterismu je nejlépe patrný v představách Heleny Blavatské, ruského média, která roku 1875 založila v New Yorku spolu s Henrym Olcottem Teosofickou společnost. Společnost si kladla za úkol spojit prvky východní a západní tradice a vytvořit jakýsi druh evolucionistického spiritismu a stanovila tři hlavní cíle:

1. „Vytvořit jádro univerzálního lidského bratrství bez rozdílu rasy, víry, třídy nebo barvy.“
  2. „Podporovat srovnávací studium náboženství, filosofie a vědy.“
  3. „Objasnit dosud nejasné přírodní zákony a skryté síly člověka.“
- „Smysl těchto cílů... musí být upřesněn. První cíl implicitně odmítá ‚iracionální fanatismus‘ a ‚sektářství‘ tradičního křesťanství, jak jej vnímají spiritisté a teosofové... Přesto z těchto cílů není hned

zřejmě, že ‚vědou‘ teosofové měli na mysli tajné vědy, filozofii occulta philosophia, že přírodní zákony jsou okultní nebo psychické povahy a že očekávali od srovnávání náboženství odhalení ‚prvopočáteční tradice‘, definitivně ztvárněné hermetistické philosophia perennis.³²

Důležitou součástí spisů madam Blavatské byla emancipace žen, která obsahovala útok proti „mužskému“ Bohu židovství, křesťanství a islámu. Přáním byl návrat k hinduistické Bohyni-Matce a k praktikování ženských ctností. Tyto myšlenky dále rozvinula Annie Besantová, hlavní postava feministického hnutí. Dnes v boji proti „patriarchálnímu“ křesťanství pokračují „Wicca“ a „spiritualita žen“.

Marilyn Fergusonová věnovala jednu kapitolu svého *The Aquarian Conspiracy*, „Spiknutí Vodnářů“, předchůdcům věku Vodnáře, kteří položili základ proměňující vize, založené na rozšíření vědomí a na zkušenosti sebetranscendence. Mezi jinými zmiňuje amerického psychologa Williama Jamese a švýcarského psychiatra Carla Gustava Junga. James definoval náboženství jako zkušenost, a ne jako dogma a učil, že lidské bytosti mohou měnit své mentální postoje tak, že se stanou tvůrci vlastního osudu. Jung vyzdvihl nadpřirozený charakter vědomí a přišel na myšlenku kolektivního nevědomí, jakési zásobárny symbolů a společných vzpomínek osob z různých dob a kultur. Oba vědci přispěli, podle Wouterera Hanegraaffa, ke „zposvátnění psychologie“, která se stala důležitou součástí myšlení a praxe New Age. Jung totiž „nejen dal esoterismu psychologický charakter, ale povýšil psychologii na posvátnou tím, že ji naplnil obsahem typickým pro esoterickou spekulaci. Výsledkem je souhrn teorií, který umožnil lidem hovořit o Bohu a mít na mysli vlastní psýché, hovořit o psýché, ale mínit božské. Jestliže psýché i Bůh jsou ‚mysl‘, potom zpochybnit jedno znamená zpochybnit i druhé.“³³ Na obvinění, že „psychologi-

³² HANEGRAAFF WOUTER J., op. cit., str. 448 a násl. Cíle jsou citovány z konečné verze (1896), zatímco první verze zdůrazňovaly iracionálnost „fanatismu“ a naléhavou potřebu podpořit nesektářskou výchovu. Hanegraaff cituje popis, který J. Gordon Melton aplikuje na New Age jako náboženství zakořeněné v „okultně-metafyzické“ tradici (*tamtéž*, str. 455).

³³ HANEGRAAFF WOUTER J., op. cit., str. 513.

zoval“ křesťanství, odpověděl Jung tvrzením, že „psychologie je moderním mýtem a víru lze pochopit jedině pomocí takového mýtu.“³⁴ Je jisté, že Jungova psychologie osvětluje mnohé aspekty křesťanské víry, přesněji pak nutnost čelit skutečnosti zla, ale jeho náboženské přesvědčení se během různých období jeho života tolikrát změnilo, že to, co zůstává, je poněkud nejasný obraz Boha. Centrálním prvkem jeho myšlenek je kult Slunce, kde Bůh představuje životní energii (libido) v nitru každého člověka.³⁵ Jak sám řekl: „Toto přirovnání není pouhým hraním si se slovy.“³⁶ Jung má na mysli „vnitřního boha“, božskou podstatu přítomnou v každé lidské bytosti. Cesta k vnitřnímu kosmu prochází nevědomím. V kolektivním nevědomí se pak nachází harmonie mezi vnitřním a vnějším světem.

Hnutí lidského potenciálu se pokusilo o záměnu psychologie se spiritualitou; ta se rozšířila na konci 60. let pod záštitou kalifornského Esalen Institute. Transpersonální psychologie, silně ovlivněná východními náboženstvími a Jungem, nabízela kontemplativní cestu, na které se věda setkávala s mysticismem. Důraz kladený na tělesnost, hledání způsobu rozšíření vědomí a pěstování mýtů kolektivního nevědomí bylo povzbuzením k hledání „boha ve vlastním nitru“. K realizaci vlastních schopností bylo potřeba překonat osobní já, aby se člověk stal bohem, kterým ve své podstatě je. Aby k tomu došlo, bylo nutné vybrat vhodnou terapii, meditaci, parapsychologické zážitky, užívání halucinogenů. To byly prostředky k získání „vrcholných zážitků“, „mystických“ zážitků sjednocení s Bohem a kosmem. Astrologická mytologie poskytla symbol Vodnáře, který následně začal představovat touhu po podstatně novém světě. Dvě střediska byla a do jisté míry ještě jsou počátečními hnacími motory New Age, totiž

---

³⁴ KING THOMAS M. SJ, „Jung and Catholic Spirituality“. In *America*, 3. dubna 1999, str. 14. Autor tvrdí, že vyznavači New Age „citují pasáže z I Ching, astrologie a zenu, zatímco katolíci citují pasáže týkající se křesťanské mystiky, liturgie a psychologické hodnoty svátosti smíření“ (str. 12). Vyjmenovává také duchovní katolické osobnosti a instituce, jasně inspirované a vedené jungovskou psychologií.

³⁵ Srov. HANEGRAAFF WOUTER J., op. cit., str. 501 a násl.

³⁶ JUNG CARL GUSTAV, *Wandlungen und Symbole der Libido*. Citováno in HANEGRAAFF WOUTER J., op. cit., str. 503.

Zahradní komunita Findhorn v severovýchodním Skotsku a esalen-
ské centrum pro rozvoj lidského potenciálu v kalifornském Big Sur
ve Spojených státech. To, co je stále nezanedbatelným zdrojem růstu
New Age, je zvyšující se globální vědomí a rostoucí uvědomování si
blízké ekologické krize.

2.3.3 Hlavní témata New Age

New Age není sice náboženstvím v pravém smyslu slova, nicméně se zajímá o to, co se označuje jako „božské“. Podstatou New Age je svobodné spojení rozdílných aktivit, myšlenek a osob, na něž se může vztáhnout toto označení. Neexistuje proto konečná formulace podobná naukám hlavních náboženství. I přesto, nehledě na nesmírnou pestrost uvnitř New Age, můžeme nalézt některé společné body:

- vesmír je organický celek;
- je ožívován energií, která bývá též nazývána Duší nebo Du-chem;
- společná je i silná víra v prostřednictví různých duchovních entit. Lidské bytosti mají schopnost vystoupit do vyšších, neviditelných sfér a mají vládu nad svým životem za hranicí smrti;
- existuje „věčné poznání“, které předchází a převyšuje všechna náboženství a kultury;
- lidé následují osvícené učitele...

2.3.4 Co říká New Age...

2.3.4.1 ...o lidské osobě?

New Age věří v možnost zdokonalení lidské osobnosti pomocí široké škály technik a terapií (na rozdíl od křesťanské spolupráce s Boží milostí). Většinou souhlasí s Nietzsche, podle kterého křesťanství zabránilo autentickému lidstvu naplno se projevit. Dokonalost v tomto kontextu znamená dosažení seberealizace podle stupnice hodnot, kterou si sami určíme a které dosáhneme vlastními

silami. Je tedy možno hovořit o já, které utváří samo sebe. Podle tohoto způsobu vnímání je větší rozdíl mezi lidskými bytostmi, jakými jsou nyní a jakými budou, až plně rozvinou své schopnosti, než mezi lidskými bytostmi a lidoopy.

Je vhodné rozlišit mezi esoterismem, neboli hledáním poznání, a magickým či okultním, což je nástroj k získání moci. Některé skupiny jsou jak esoterické, tak okultní. V jádru okultismu se nachází vůle k moci, založená na snu stát se božským. Techniky rozšiřování mysli se snaží zjevit člověku jeho božskou moc. Lidé pak použitím této moci připravují cestu věku osvícení. Toto přílišné vyvyšování lidstva obrací naruby řádný vztah mezi Stvořitelem a stvořením a jeho extrémní formou je satanismus. Satan se stává symbolem vzpoury proti konvencím a pravidlům, symbolem, který se nezdá projevuje vyzývavě, sobecky a násilně. Některé evangelikální skupiny se obávají podprahové přítomnosti satanistických symbolů, nebo těch, které tak aspoň chápou, v některých projevech rockové hudby, která silně ovlivňuje mládež. Toto vše je naprosto cizí pokojné a harmonické zvěsti Nového zákona a je často jedním z důsledků přílišného vyvyšování lidstva, jestliže vede k popření transcendentního Boha.

A nedoplácejí na to jen mladí. Hlavní témata esoterické kultury najdeme i v politice, ve výchově a zákonodárství.³⁷ Konkrétním příkladem je ekologie. Vášnivost, s jakou radikální ekologie podporuje biocentrismus, je popřením antropologického pohledu Bible, podle něhož jsou středem světa lidské bytosti, protože jsou považovány za kvalitativně vyšší než jiné přírodní formy. Jde o jev, který dnes postupuje legislativu a výchovu, přestože se tím zmenšuje hodnota lidstva. Stejný esoterický kulturní ráz lze nalézt v ideologii, která je základem demografických politik a pokusů genetického inženýrství, které se zdají být vyjádřením lidského snu o znovustvoření sebe sama pomocí vlastních sil. V co doufat, aby se tak stalo? Rozluštit genetický kód, pozměnit přirozená pravidla sexuality, překonat hranice

³⁷ Ohledně tohoto tématu srov. SCHOYANS MICHEL, *L'Évangile face au désordre mondial*, s úvodem od kardinála Josepha Ratzingera. Fayard : Paris 1997. Text citovaný italským vydáním knihy *Nuovo disordine mondiale*. San Paolo : Cinisello Balsano 2000.

smrti. V příběhu, který lze nazvat typickým pro New Age, se lidé rodí s božskou jiskrou, způsobem připomínajícím starý gnosticismus. To je poji s jednotou Všeho. Jsou považováni ve své podstatě za božské, přestože se na kosmickém božství podílejí různým stupněm vědomí. My jsme spolustvořitelé a tvoříme naši osobní realitu. Podle jednoho pojetí, které považuje každého jednotlivce za tvořivý zdroj kosmu, někteří autoři New Age tvrdí, že jsme to my, kdo si volí okolnosti svého života (dokonce i nemoc a smrt). Přesto, abychom správně našli své místo v celistvosti kosmu, musíme podniknout cestu. Cestou je psychoterapie a spásou je poznání univerzálního vědomí. Hřích neexistuje. Existuje pouze nedokonalé poznání. Identita každé lidské bytosti se rozplývá v univerzálním bytí a v procesu následujících inkarnací. Jsme pod určitým vlivem hvězd, ale můžeme se otevřít božství žijícímu v našem nitru, v neustálém hledání (pomocí správných technik) stále větší harmonie mezi sebou samými a božskou kosmickou energií. Není potřeba žádného zjevení ani spásy, které by nepocházely ze samotných lidí, stačí zkušenost spásy nacházející se v našem nitru (sebespasení), pomocí psychofyzických technik, které přivádějí k trvalému osvícení.

Některé fáze cesty k samovykoupení jsou přípravné (meditace, fyzická harmonie, uvolnění sebeuzdravujících energií). Jedná se o výchozí body procesů spiritualizace, zdokonalení a osvícení, které napomáhají osobám získat sebekontrolu a psychickou koncentraci nad „proměnou“ individuálního já v „kosmické vědomí“. Osud lidské bytosti je utvářen řadou reinkarnací duše v různá těla. Nejedná se o cyklus samsary ve smyslu očišťování jako trestu, ale o stupňovité stoupání k dokonalému rozvinutí vlastních schopností.

Psychologie se používá k tomu, aby vysvětlila rozšíření mysli jako „mystickou“ zkušenost. Jóga, zen, transcendentální meditace nebo tantrická cvičení vedou k seberealizaci či osvícení. Věří se, že „vrcholné zkušenosti“ (znovuprožití vlastního narození, cesty k hranicím smrti, biofeedback, tanec, a dokonce i omamné látky, cokoliv, co vyvolává změněné stavy vědomí) vedou k jednotě a osvícení. Jelikož existuje pouze jedna Mysl, někteří lidé se mohou stát prostředníky při styku s vyššími bytostmi. Každá z částí jediné univerzální by-

tosti je v kontaktu s dalšími částmi. Transpersonální psychologie je klasickým přístupem New Age a jejími hlavními pojmy jsou: univerzální mysl, vyšší já, osobní a kolektivní nevědomí a individuální já. Vyšší já je naší reálnou identitou, mostem mezi Bohem, který je božská mysl, a lidstvem. Duchovní růst je kontakt s vyšším já, který překonává veškeré formy dualismu mezi subjektem a objektem, životem a smrtí, duší a tělem, mezi já a jeho zlomkovými aspekty. Naše omezená osobnost je jako stín či sen tvořena reálným já. Vyšší já v sobě zahrnuje vzpomínky předešlých (re-)inkarnací.

2.3.4.2 ...o Bohu?

New Age značně upřednostňuje východní a předkřesťanská náboženství, jelikož je považuje za nepoznamenaná zkresleným židovsko-křesťanským pohledem. Příkladá tudíž velkou úctu prastarým agrárním ritům a kultům plodnosti. „Gaia“, Matka Země, se stává alternativou Boha Otce, obrazu spojovaného s patriarchálním pojetím nadvlády muže nad ženou. Hovoří se o Bohu, ale nikoli o osobním Bohu. Bůh, o kterém New Age mluví, není ani osobní, ani transcendentní. Není ani svobodným Stvořitelem, milujícím vládcem vesmíru, nýbrž „neosobní energií“, imanentní světu, se kterým tvoří „kosmickou jednotu“: „vše jedno jest“. Jedná se o monistickou, panteistickou jednotu, přesněji o jednotu panenteistickou. Bůh je „životní princip“, „duše nebo duch světa“, veškeré vědomí přítomné ve světě. V jistém smyslu vše je Bůh. Přítomnost Boží je lépe viditelná v duchovních aspektech reality, takže každá mysl/duch je jistým způsobem Bohem.

Jestliže lidé přijímají vědomě „božskou energii“, jde o „energii kristovskou“. Mluví se i o Kristu, ale ne o Ježíši z Nazareta. „Kristus“ je titul udělovaný tomu, kdo dosáhl takového stavu vědomí, ve kterém vnímá své vlastní božství, a může tedy prohlásit, že je „univerzálním učitelem“. Ježíš z Nazareta nebyl Kristus, ale pouze jednou z historických osobností, ve které se tato „kristovská“ povaha projevila, jako v případě Buddhy a dalších. Každé dějinné zjevení Krista jasně ukazuje, že všechny lidské bytosti jsou nebeské a božské, a vede je k takovému uskutečnění.

Nejvnitřnější a nejosobnější („psychická“) úroveň, na které lidské bytosti vnímají tuto „božskou kosmickou energii“, bývá nazývána „Duchem svatým“.

2.3.4.3 ...o světě?

Pro značnou část myšlení New Age je velmi důležitý krok od mechanistického modelu klasické fyziky k „holistickému“ modelu moderní atomové a subatomové fyziky, založené na koncepci hmoty složené z vln a energií namísto z prvků. Vesmír je oceán energie, tvořící jednotný celek nebo síť vztahů. Energie oživující tento jednotný organismus, kterým je vesmír, je „duch“. Rozdíl mezi Bohem a světem neexistuje. Svět sám je božský, vystaven evolučnímu procesu, který přivádí nečinnou hmotu k „vyššímu a dokonalejšímu poznání“. Svět nebyl stvořen. Je věčný a soběstačný. Budoucnost světa je závislá na vnitřním, nutně pozitivním dynamismu a vede ke smířené (božské) jednotě všeho, co existuje. Bůh a svět, duše a tělo, inteligence (racionalita) a emotivnost, nebe a země, to vše je jednou obrovskou vibrační energií.

James Lovelock ve své knize o hypotéze Gaia zastává názor, že „celou škálu živé hmoty na zemi, od velryb až po viry a od dubů až po chaluhy, je možno považovat za jednu živou entitu, schopnou ovlivňovat zemskou atmosféru k uspokojení všech svých potřeb a obdařenou možnostmi a mocí větší, než mají části, které ji tvoří“.³⁸ Pro některé je hypotéza Gaia „podivným souhrnem individualismu a kolektivismu. Je to, jako by se New Age poté, co vymanilo osoby z područí roztržštěných politik, nyní nemohlo dočkat, aby je vrhlo do kotle globální mysli.“ Globální mozek potřebuje k vládě instituce, jinými slovy celosvětovou vládu. „Aby New Age překonalo současné problémy, sní o duchovní aristokracii ve stylu Platónovy Republiky řízené tajnými společnostmi...“³⁹ Toto tvrzení může být přehnané,

---

³⁸ Citováno v *The True and the False New Age. Introductory Ecumenical Notes, Maranatha*. Komunita Maranatha : Manchester, 8. 10. 1993.

³⁹ LACROIX MICHEL, op. cit., str. 84 a násl.

ale je dokázáno, že se gnostické elitářství a globální vláda shodují na mnohých otázkách mezinárodní politiky.

Ve vesmíru je vše propojeno. Každá část je obrazem celku. Celek se nachází v každé části. Ve „velkém řetězci bytí“ jsou všechny bytosti niterně propojeny a tvoří jedinou rodinu na rozdílném stupni evoluce. Každá lidská osoba je hologramem, obrazem stvoření jako celku, ve kterém vše vibruje podle vlastní frekvence. Každá lidská bytost je neuronem centrálního nervového systému Země a všechny individuální subjekty se vzájemně doplňují. Vždyť v celém stvoření existuje jistá vnitřní či androgynní komplementarita.⁴⁰

Často se objevujícím tématem v dílech a myšlení New Age je „nové paradigma“, zavedené současnou vědou. „Věda nám umožnila pohled do nitra celků a systémů, pobídla nás a proměnila. Učíme se chápat tendence, rozpoznávat první znamení ještě slibnějšího paradigmatu. Tvoříme alternativní scénáře budoucnosti. Mluvíme o krachu starých systémů a zavádíme nová řešení problémů ve všech oborech.“⁴¹ „Změna paradigmat“ je radikální změna pohledu, ale nic víc. Je otázkou, jestli myšlenka a reálná změna jsou v rovnováze a nakolik se vnitřní proměna může projevit jako účinná ve vnějším světě. Musíme se ptát, aniž bychom však vyjadřovali negativní úsudek, nakolik myšlenkový proces, který předpokládá tvrzení jako: „válka je nemyslitelná ve společnosti autonomních osob, které objevily, že celé lidstvo je na sobě vzájemně závislé, které se nebojí cizích myšlenek a kultur, které vědí, že všechny revoluce začínají v nitru a že není možné vnucovat druhým vlastní stupeň osvícení“⁴² může být vědecký. Je nelogické tvrdit, že se něco nemůže stát jenom proto, že je to nemyslitelné. Tento způsob myšlení je čistě gnostický ve smyslu, že poznání a vědomí přikládá přehnané schopnosti. Nepopíráme základní a podstatnou roli rozvoje vědomí ve vědeckém bádání, pouze varujeme vydávat za vnější realitu něco, co se nachází zatím jen v mysli.

---

⁴⁰ Srov. část věnovanou myšlenkám Davida Spanglera v *Actualité des Religions*, č. 8, září 1999, str. 43.

⁴¹ FERGUSON MERILYN, op. cit., str. 407.

⁴² *Tamtéž*, str. 411.

2.4 „Obyvatelé spíše mýtu nežli historie?“⁴³: New Age a kultura

„V podstatě lze přitažlivost New Age nalézt v kulturně vyvolaném zájmu o vlastní já, o jeho hodnotu, schopnosti a problémy. Jestliže je tradiční religiozita se svou hierarchickou organizací vhodná pro společenství, tradic prostá spiritualita se dobře hodí pro jednotlivce. New Age je ‚o‘ já, protože usnadňuje vyvyšování toho, co musí být a co se musí stát, je ‚pro‘ já, protože tím, že se liší od toho, co převládá, může čelit problémům identity, pocházejícím z obvyklého způsobu života.“⁴⁴

Odmítnutí tradice jako patriarchálního, hierarchického a církevního uspořádání s sebou nese hledání alternativní formy společnosti, která by se jasně inspirovala moderním pojetím vlastního já. Mnohé spisy New Age objasňují, že pro změnu světa se (přímo) nedá dělat nic, ale dá se dělat vše pro změnu sebe sama. Změnit osobní vědomí se zdá být (nepřímým) způsobem, jak změnit svět. Osobní příklad je nejdůležitějším nástrojem pro uskutečnění sociálních změn. Celosvětové uznání těchto osobních příkladů povede vždy k přeměně kolektivní mysli a taková proměna se stane hlavním výdobytkem naší doby. Jedná se samozřejmě o součást holistického paradigmatu a o jinou formulaci klasické otázky jednoho a mnoha. Navazuje i na jungovský výklad teorie vzájemných vztahů a jeho odmítnutí příčinnosti. Jednotlivci jsou útržkovité obrazy planetárního hologramu. Pohledem do svého nitra se vesmír nejen poznává, ale zároveň se mění. Čím více však hledíme do nitra, tím více se zmenšuje oblast našeho působení. To vše je opravdu v souladu s prosazováním demokratické účasti v novém planetárním řádu, nebo jde o jemnou a podvědomou formu, jak připravit lidi o moc a vydat je tak nebezpečí manipulace? Současné obavy z celosvětových problémů (ekologické otázky, vyčerpání přírodních zdrojů, přelidnění, ekonomický

⁴³ „Být Američanem... znamená spíš si svůj osud představit než jej zdědit. Vždy jsme byli obyvateli spíše mýtu než dějin.“ Leslie Fiedler, citováno in FERGUSON MERILYN, op. cit. str. 142.

⁴⁴ Srov. HEELAS PAUL, op. cit., str. 173 a násl.

rozdíl mezi severem a jihem, obrovský vojenský arzenál a politická nestabilita) vedou či nevedou k nasazení v dalších, stejně reálných sociálních a politických otázkách? Staré rčení, že „láska začíná doma“, může být příkladem zdravé vyrovnanosti v přístupu k těmto problémům. Někteří z pozorovatelů New Age zjistili za zdánlivým nezájmem o politiku levicové autoritářství. Sám David Spangler zdůrazňuje, že jedním ze stínů New Age je „záluďné přijetí nedostatku moci a neodpovědnosti ve jménu očekávání nového věku namísto činného budování integrity ve vlastním životě“.⁴⁵

Přestože není zcela správné tvrdit, že v postojích New Age jde o téměř absolutní kvietismus, jedna z hlavních výtek proti hnutí New Age se týká osobní touhy po seberealizaci, která se staví proti možnosti opravdové náboženské kultury. Ukazují to tři body:

- ▶ Otázkou je, zda je New Age rozumově přesvědčivé, když se snaží o získání uceleného obrazu kosmu v takovém pohledu na svět, který si je jistý svou schopností integrovat přírodu a duchovní realitu. Západní svět je považován za rozpolcený a založený na monoteismu, nadpřirozenosti, alteritě a rozdělení. Zásadní dualismus je patrný v rozlišeních jako reálný a ideální, relativní a absolutní, konečný a nekonečný, lidský a božský, posvátný a světský či minulost a přítomnost, které můžeme shrnout v Hegelově „nešťastném vědomí“. To vše je popsáno jako něco tragického. Odpovědí New Age je jednota skrze sloučení. Předpokládá, že dokáže smířit duši s tělem, ženství s mužstvím, ducha s hmotou, lidské s božským, zemi s vesmírem, transcendentní s imanentním, náboženství s vědou, rozdíly mezi náboženstvími, jin s jang. Různost tedy neexistuje. To, co zůstává, lze nazvat transpersonalitou. Svět New Age je bezproblémový: není čeho dosáhnout. Metafyzický problém jednoho a mnoha zůstává nevyřešen nebo není pro velké obavy z účinků nejednoty a rozdělení jako problém kladen, odpovědí je však pouze popis toho, jak by se věci zdály, kdyby se na ně dívalo jiným způsobem.

---

⁴⁵ SPANGLER DAVID, *The New Age*. Mornington Press : Issaquah 1988, str. 14.

- ▶ New Age přejímá, kousek po kousku, východní náboženské obyčeje a dává jim nový výklad, aby je upravilo pro obyvatele Západu. Důsledkem je odmítnutí termínů „hřích“ a „spása“, které jsou nahrazeny morálně neutrálními termíny „závislost“ (addition) a „zotavení“ (recovery). Odkazy na mimoevropské vlivy jsou někdy pouhou „pseudoorientalizací“ západní kultury. Nejde o opravdový dialog. V kontextu, v němž se k řecko-římským a židovsko-křesťanským vlivům přistupuje s nedůvěrou, se východních vlivů používá k nahrazení západní kultury. Tradiční věda a medicína jsou vnímány jako podřadnější než holistický přístup, tak jako patriarchální a partikularistické struktury v politice a náboženství. Překážejí nástupu věku Vodnáře. Znovu je jasně vidět, že volba alternativ nabízených New Age vede lidi, aby se zřekli tradice, ve které vyrostli. Jde skutečně o svobodnou a zralou volbu, jak se často tvrdí nebo předpokládá?
- ▶ Opravdové náboženské tradice podněcují kázeň za účelem dosažení moudrosti, vyrovnanosti a soucitu. New Age je odrazem hluboké a nesmazatelné touhy po ucelené náboženské kultuře a touhy po něčem všeobecnějším a více osvěcujícím, než co obvykle nabízejí politici. Není však jasné, zda je prospěch z vize postavené na neustále se rozšiřujícím já určen jednotlivci nebo společnosti. Formační kurzy New Age, které byly známy jako „Erhard seminar trainings“ (EST) apod., směšují protikulturní hodnoty s převládající potřebou úspěchu, vnitřní uspokojení s vnějším úspěchem. Ve Findhornu pořádaný kurz „Spirit of Business“ přetváří chápání práce a zvyšuje její produktivitu. Někteří následovníci New Age se netouží stát jen opravdovějšími a spontánními, ale i bohatšími (pomocí magického umění apod.). „To, co přitahuje osoby s podnikatelskou mentalitou, je zdání, že se zde podporují lidštější myšlenky než ve světě podnikání. Jde o myšlenky, díky nimž se z pracovního místa stává ‚prostředí, kde se člověk učí, je potřeba ‚dát práci novou jiskru‘, ‚práce musí zlidšťovat‘. Mluví se o ‚realizaci manažera‘, ‚prioritě osob‘ nebo ‚uvolnění potenciálu‘. Tyto myšlenky, prezentované učiteli New Age, se pravděpodobně zamlouvají těm lidem ob-

chodu, kteří už sledovali jiné kurzy zaměřené na světský humanismus a touží jít dál s cílem dosáhnout osobního růstu, štěstí a nadšení a současně obchodní produktivity.⁴⁶ Není pochyb, že tyto osoby hledají moudrost a vyrovnanost k vlastnímu užítku, ale do jaké míry jim činnost, v níž jsou zaměstnány, umožňuje pracovat pro obecné blaho? Tyto jevy je třeba posuzovat nezávisle na motivacích, nýbrž podle plodů, které přinášejí; je třeba se ptát, zda podporují vlastní já nebo solidaritu s celým stvořením neboli lidstvem, a nejen s velrybami, stromy, či lidmi, kteří smýšlejí stejným způsobem. Kardinál Joseph Ratzinger popisuje nejhorší důsledky jakékoliv na egoismu založené filosofie jako „strategie zaměřené na snížení počtu těch, kteří se budou moci najíst u stolu lidstva“.⁴⁷ Jde o příklad kritického posouzení jakékoli filosofie či teorie. Křesťanství se snaží měřit lidské chování na základě jeho ohleduplné a v lásce pevně zakotvené otevřenosti vůči Stvořiteli a všemu ostatnímu stvoření.

2.5 Proč dosáhlo New Age tak velkého úspěchu a rozšířilo se tak rychle?

Nezávisle na otázkách, které vzbuzuje, a kritikách, které vyvolává, je New Age pokusem vnést trochu tepla do tvrdého a nemilosrdného světa, ve kterém žijeme. Jako reakce na modernu jedná především na úrovni citů, instinktů a emocí. Úzkost z apokalyptické budoucnosti, ekonomické nestability, politické nejistoty a klimatických změn má velký vliv na hledání alternativního řešení v rozhodně kladném vztahu ke kosmu. Znovu se hledají ucelenost a štěstí, často na výslovně duchovní úrovni. Není to jistě náhoda, jestliže New Age zaznamenává obrovský úspěch v době, která je charakterizována téměř všeobecným zdůrazňováním různosti. Západní kultura překročila hranici tolerance ve smyslu násilného přijetí nebo rezignace

⁴⁶ HEELAS PAUL, op. cit., str. 168.

⁴⁷ Viz „Úvod“ k SCHOYANS MICHEL, *L'Évangile face au désordre mondial*. Citováno z italského vydání *Il nuovo disordine mondiale*. San Paolo : Cinisello Balsamo 2000, str. 6.

před tzv. idiosynkrasiemi jednotlivce či menšinové skupiny a začala vědomě podřývat respekt k normálnímu. Normálnost je nám předkládána jako morálně obtížný pojem, nutně spojený s absolutními normami. Pro stále větší počet osob nejsou absolutní normy a kréda ničím jiným než neschopností tolerovat odlišné pohledy a přesvědčení druhých. V takovémto prostředí měly alternativní teorie a styly života nevidaný úspěch: být odlišný není jen přijatelné, ale je to dobré a pozitivní.⁴⁸

Je důležité připomenout, že lidé vyznávají New Age mnoha různými způsoby a na různých úrovních. Ve většině případů nelze mluvit o „příslušnosti“ ke skupině nebo hnutí, ani o plném uvědomování si základních principů New Age. Jak se zdá, jsou lidé především přitahováni konkrétními terapiemi a praktikami, aniž by se ptali, co za tím stojí; další jsou pak jednoduše příležitostní spotřebitelé produktů označených „New Age“. Kdo využívá například aromaterapie či poslouchá hudbu New Age, zajímá se většinou o vlivy, které mají na jeho zdraví a dobré žití. Pouze malá část prohlubuje studium New Age a snaží se pochopit jeho teoretický („mystický“) smysl. To se dokonale shoduje s konzumními modely společnosti, ve které je zábava tak důležitá. Toto „hnutí“ se dobře přizpůsobilo zákonům obchodu a jeho rozšíření má zčásti na svědomí i jeho obchodní nabídka. Alespoň v některých kulturách je New Age považováno za značku produktu vzniklého aplikací pravidel marketingu na náboženský jev.⁴⁹ Mimoto bude vždy existovat možnost zneužít duchovních potřeb osob k ekonomickému obohacení. Tak jako mnoho jiného v současné ekonomice je i New Age globální jev, živený a držení na nohou informacemi sdělovacích prostředků. Lze tvrdit, že toto globální společenství bylo utvořeno sdělovacími prostředky, a je zřejmé, že populární literatura a sdělovací prostředky mají na svědomí rychlé rozšíření téměř do všech

⁴⁸ Srov. *Our Creative Diversity. Report of the World Commission on Culture and Development*. UNESCO : Paris 1995, kde se objasňuje význam připisovaný oslavě a podpoře rozdílnosti.

⁴⁹ Srov. BOCHINGER CHRISTOPH, „New Age“ und moderne Religion: *Religionswissenschaftliche Untersuchungen*. Kaiser : Gütersloh 1994, obzvláště kapitola 3.

koutů světa, názorů sdílených „věřícími“ a sympatizujícími. Není však možné dokázat, jestli k tomuto rychlému šíření myšlenek došlo náhodou, nebo bylo podporováno přesným plánem, neboť se jedná o velmi volnou formu „komunity“. Tak jako u kybernetických komunit vytvořených internetem, jedná se i zde o oblast, ve které lidské vztahy mohou být impersonální nebo interpersonální jen ve velmi omezeném smyslu.

New Age se stalo velmi oblíbeným jako málo jasné spojení různých forem víry, terapií a praktik, často náhodně vybraných a promíchaných, bez ohledu na nesrovnalosti a nejasnosti, které podobná metoda může přivodit. Tomu se však nelze divit u vize světa, vědomě založené na intuitivním myšlení „pravé části mozku“. Právě proto je tak důležité najít a rozlišit hlavní rysy myšlenek New Age. To, co New Age nabízí, bývá mnohdy označeno spíše jako „duchovní“ než jako typické pro některé náboženství, ale pouta s východními náboženstvími jsou mnohem těsnější, než si mnozí „spotřebitelé“ dokáží uvědomit. Samozřejmě se to týká především „modlitebních“ skupin, ke kterým se lidé rozhodnou připojit, ale jde i o reálný problém díky stále většímu počtu společností, jejichž zaměstnanci si musí osvojit meditaci a techniky rozšiřující vědomí jako součást svého pracovního zařazení.⁵⁰

Za důležité považujeme říct i něco o systematickém povyšování New Age na ideologii. Jde o obširný problém. Některé skupiny obvinily všeobecně New Age ze spiknutí, ale bylo jim odpovězeno, že přihlížíme mimovolné kulturní změně, jejíž hranice jsou šťastně determinovány vlivy, které přesahují možnost lidské kontroly. Stačí připomenout, že New Age sdílí spolu s některými skupinami mezinárodního vlivu snahu o potlačení a překonání jednotlivých náboženství, aby tak vznikl prostor pro náboženství univerzální, schopné sjednotit celé lidstvo. Velmi blízko tomuto cíli je snaha mnoha institucí vymyslet globální etiku, čili etický rámec, který by odrážel globální povahu současné kultury, ekonomie a politiky. Mimoto se

---

⁵⁰ Nedostatky technik, které nemohou být nazvány modlitbou, budou probírány zde níže, v 3.4, „Křesťanská mystika a mystika New Age“.

přenesením ekologických otázek na pole politiky celá hypotéza Gaia
či kult Matky Země dostávají do jiného světla.

3. NEW AGE A KŘEŠŤANSKÁ SPIRITUALITA

3.1 New Age jako spiritualita

Zastánci New Age je často nazývají „nová spiritualita“. „Nová“ se může nazývat jen s notnou dávkou ironie, když tolik jejich myšlenek pochází z dávných náboženství a kultur. To, co je vpravdě nové, je uvědomělé hledání alternativy k západní kultuře a jejím židovsko-křesťanským kořenům. Slovo „spiritualita“ je označením niterné zkušenosti harmonie a jednoty s celou realitou, která odstraňuje pocit nedokonalosti a konečnosti, který zkušuje lidskou osobu. Lidé odhalí hluboké pouto s posvátnou univerzální silou nebo energií, která je jádrem celého života. Po tomto objevu se muži a ženy mohou vydat na cestu zdokonalení, která jim umožní dát směr svému osobnímu životu a vztahu ke světu a zaujmout své místo v univerzálním procesu dění a v nové genezi neustále se vyvíjejícího světa. Výsledkem je kosmická mystika⁵¹ založená na vědomí vesmíru, který se vyvíjí dynamickými energiemi. Takže kosmická energie, vibrace, světlo, Bůh, láska i vyšší Já se týkají jedné jediné skutečnosti, prvotního pramene přítomného v každém bytí.

Tato spiritualita spočívá ve dvou rozdílných prvcích, z nichž první je metafyzický a druhý psychologický. Metafyzická část má původ v esoterických a teosofických kořenech New Age a ve své podstatě se jedná o novou formu gnóze. K božskému je možno přistoupit tak, že jednotlivec odhalí skrytá tajemství při hledání „skutečného za tím, co je jen zdánlivé, počátku mimo čas, nadpřirozeného za tím, co je pouhá pomíjivost, prvopočáteční tradice mimo tradici zdánlivou, druhého za já, kosmického božství za vtěleným jednotlivcem“. Esoterická spiritualita „je hledání Bytí mimo oddělenost bytostí, něco jako nostalgie po ztracené jednotě“⁵².

⁵¹ SROV. MACCARI CARLO, „La ‚mistica cosmica‘ del New Age“. In *Religioni e Sette nel Mondo*. 1996/2.

⁵² VERNETTE JEAN, „L'avventura spirituale dei figli dell'Acquario“. In *Religioni e Sette nel Mondo*. 1996/2, str. 42n.

„Zde je možno spatřit gnostický ráz esoterické spirituality, zjevný v okamžiku, kdy synové Vodnáře hledají transcendentní jednotu náboženství. Z historických náboženství se snaží uchopit pouze esoterické jádro, o němž tvrdí, že jsou jeho strážci. V jistém smyslu tak popírají historii a odmítají myšlenku, že by spiritualita mohla být zasazena v čase či nějaké instituci. Ježíš z Nazareta není Bůh, ale jedním z početných projevů univerzálního a kosmického Krista“.⁵³

Psychologická část tohoto typu spirituality vyrůstá ze setkání esoterické kultury s psychologii (srov. zde 2.3.2). New Age se tedy stává zkušeností osobní psychicko-duchovní proměny, v analogii s náboženským prožitkem. Pro některé má tato proměna formu hlubokého mystického zážitku, který následuje po osobní krizi nebo dlouhém duchovním hledání. Pro jiné vychází z praktikování meditace či některé terapie, nebo z paranormálních zážitků pozměňujících stavy vědomí a umožňujících vnímání jednoty skutečnosti.⁵⁴

3.2 Duchovní narcisismus?

Různí autoři považují spiritualitu New Age za formu duchovního narcisismu nebo pseudomystiky. Je zajímavé sledovat, jak se tato kritika objevila i u významného zastávce New Age Davida Spanglera, který se ve svých posledních dílech od tohoto myšlenkového proudu distancoval. Napsal, že v nejlidovějších formách New Age „jednotlivci a skupiny uskutečňují vlastní dobrodružné a mocenské fantazie, většinou okultní a mileniaristické... základní charakteristikou tohoto stupně je lpění na vlastním světě seberealizace s následným (ne vždy viditelným) odtažením se ze světa. Na tomto stupni je New Age obýváno divnými a exotickými bytostmi, učiteli, čekateli, mimozemšťany; je to místo psychických sil a okultních mystérií, konspirací a tajných učení.“⁵⁵

---

⁵³ VERNETTE JEAN, op. cit., str. 42n.

⁵⁴ Srov. MELTON J. GORDON, *New Age Encyclopedia*. Gale Research : Detroit 1990, str. xiii–xiv.

⁵⁵ SPANGLER DAVID, *The Rebirth of the Sacred*. Gateway Books : London 1984, str. 78n.

V jednom z pozdějších děl vyjmenovává David Spangler prvky, které považuje za záporné nebo za „stíny“ New Age: „odcizení se minulosti ve jménu budoucnosti, lpění na novém jako takovém...; nerozvážnost a nedostatečné rozlišování ve jménu integrity a společenství, a tedy nedostatek pochopení či respektu vůči omezením; chaos mezi psychickými jevy a poznáním, mezi kontaktérstvím (srov. zde 7.2 Vybraná hesla) a spiritualitou, mezi pohledem New Age a konečnou pravdou.“⁵⁶ Spangler je nicméně přesvědčen, že egoismus a iracionální narcisismus jsou charakteristiky malého množství následovníků New Age. Kladně vidí roli New Age jako symbolu změny a vtělení posvátna, jelikož je hnutím, ve kterém je většina osob „vážnými hledači pravdy“, kteří pracují pro pravdu a duchovní růst.

David Toolan, americký jezuita, který se po léta pohyboval v prostředí New Age, sleduje komerční hledisko mnohých produktů a terapií označených jako New Age. Pozoruje, jak následovníci New Age objevili vnitřní život a jsou okouzleni z vědomí, že jsou zodpovědní za svět, ale bývají lehce přemoženi individualistickými sklony a viděním všeho jako spotřebního předmětu. V tomto smyslu, jestliže spiritualita New Age není křesťanskou, není ani buddhistickou, protože nepočítá s popřením já. Sen o mystické jednotě směřuje, jak se zdá, k jednotě čistě virtuální, která nakonec zanechá lidi ještě více osamocené a nespokojené.

3.3 Kosmický Kristus

Během prvních let křesťanství byli věřící v Ježíše Krista nuceni čelit gnostickým náboženstvím. Nesnažili se je nevidět, ale postavili se k této výzvě kladně a sami vztáhli na Krista označení používaná pro kosmická božstva. Nejvýstižnějším příkladem je slavný hymnus na Krista z listu svatého Pavla křesťanské komunitě v Kolosech:

On je věrný obraz neviditelného Boha,
dříve zrozený než celé tvorstvo.

---

⁵⁶ SPANGLER DAVID, *The New Age*. The Morningtown Press : Issaquah, str. 13n.

V něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi,
svět viditelný i neviditelný:
ať jsou to andělé při trůnu, ať jsou to panstva,
ať jsou to knížata, ať jsou to mocnosti.
Všecko je stvořeno skrze něho a pro něho.
Kristus je dříve zrozený než všechno ostatní
a všechno trvá v něm.
A on je hlava těla, to je církve:
On je počátek, prvorozený mezi vzkříšenými z mrtvých.
Tak má ve všem prvenství.
Bůh totiž rozhodl, aby se v něm usídlila veškerá plnost
dokonalosti,
a že skrze něho usmíří se sebou všecko tvorstvo
jak na nebi, tak na zemi
tím, že jeho krví prolitou na kříži zjedná pokoj.

(Kol 1,15–20)

Tito křesťané neočekávali žádný nový kosmický věk. Tímto hymnem oslavovali naplnění všech věcí započatých Kristem. „Skutečně se čas naplnil, protože skrze vtělení Bůh vstoupil do dějin lidstva. Věčnost vstoupila do času: jaké větší ‚naplnění‘ může ještě být? K jakému jinému ‚naplnění‘ by mohlo dojít?“⁵⁷ Gnostická víra v kosmické síly a jakýsi temný osud neumožňuje vztah s osobním Bohem zjeveným v Kristu. Pro křesťany je pravý kosmický Kristus ten, který je aktivně přítomen v jednotlivých částech svého těla, kterým je církve. Neobracejí se k neosobním kosmickým silám, ale k láskyplné péči osobního Boha. Kosmický biocentrismus chápou jako souhrn sociálních vztahů (v církvi). Mimoto nejsou křesťané svázáni cyklickým modelem kosmických událostí, ale soustředí se na historického Ježíše, konkrétně na jeho ukřižování a vzkříšení. V Listě Kolosanům a v Novém zákoně nacházíme učení o Bohu odlišné od učení hlásaného New Age: křesťanské pojetí Boha ho chápe jako Trojici osob, která stvořila lidské bytosti proto, že toužila sdílet spo-

⁵⁷ JAN PAVEL II., apoštolský list *Tertio millennio adveniente* (10. 11. 1994), č. 9.

lečenství trojičního života se stvořením. Jestliže se to správně chápe, znamená to, že opravdovou spiritualitou není naše hledání Boha, ale Bůh, který hledá nás.

V kruzích New Age se rozšířila i další myšlenka, naprosto odlišná od kosmického významu Krista. „Kosmický Kristus je božský vzor, který má spojitost s osobou Ježíše Krista (ale neomezuje se pouze na tuto osobu). Božský vzor se v této souvislosti stal člověkem a přebýval mezi námi (srov. Jan 1,14). Kosmický Kristus... vede k novému exodu z otroctví a z pesimismu newtonského a mechanického světa plného soupeření, světa s vítězi a poraženými, dualismy a antropocentrismem, a také z pohoršení, že náš úžasný svět je popisován jako nástroj prostý tajemství a mystiky. Kosmický Kristus je místní, historický, opravdu důvěrně spojený s dějinami lidstva. Kosmický Kristus může žít ve vedlejší domě, či dokonce uvnitř nejhlubšího a nejoprávdovějšího já každého z lidí.“⁵⁸ Přestože toto vysvětlení nemusí uspokojit všechny, kteří mají co do činění s New Age, je velmi výrazné a ukazuje s naprostou přesností, jaké jsou rozdíly mezi těmito dvěma pohledy na Krista. Kosmický Kristus New Age je vzor, který se může opakovat v mnoha osobách, místech a časech; je nositelem veliké změny paradigmat; konečně je energií v nás.

Pro křesťanskou víru není Ježíš Kristus vzorem, ale božskou osobou, jejíž lidsko-božská postava odhaluje tajemství Otcovy lásky k lidstvu v dějinách (srov. Jan 3,16). Žije v nás, protože s námi sdílí náš život, ale to není ani vnucené, ani samozřejmé. Všichni muži a ženy jsou pozváni k spoluúčasti na jeho životě, na životě „v Kristu“.

3.4 Křesťanská mystika a mystika New Age

Pro křesťany je duchovní život vztah s Bohem, který se postupně skrze jeho milost prohlubuje a během svého průběhu osvěcuje také náš vztah k bližnímu a ke kosmu. Spiritualita v pojetí New Age znamená prožívat stavy vědomí, ve kterých převládá pocit harmonie

---

⁵⁸ FOX MATTHEW, *The Coming of the Cosmic Christ. The Healing of Mother Earth and the Birth of a Global Renaissance*. Harper & Row : San Francisco 1988, str. 135.

a jednoty se Vším. „Mystika“ se tedy netýká setkání s transcendentním Bohem v plnosti lásky, ale překypující zkušenosti obrácení se do sebe sama s povznášejícím pocitem jednotného bytí s celým vesmírem a s pocitem ponoření vlastní individuality do oceánu bytí.⁵⁹

Toto základní rozdělení je zřejmé na všech stupních srovnání křesťanské mystiky s mystikou New Age. Cesta očistění u New Age je založena na vědomí nepokoje a odcizení, které je třeba překonat ponořením se do Všeho. K proměně je třeba používat techniky, které vedou ke zkušenosti osvícení. To přetvoří vědomí člověka a umožní mu kontakt s božstvím, pojímaným jako nejhlubší podstata skutečnosti.

Techniky a způsoby nabízené tímto imanentním náboženským systémem, který nevnímá Boha jako osobu, vycházejí „zespodu“. Přestože zahrnují ponoření se do hlubin vlastního srdce a duše, jedná se svou podstatou o lidský počín ze strany osoby snažící se o dosažení božství pomocí vlastních sil. Často jde o „stoupání“ na úrovni vědomí směřující k tomu, co je chápáno jako vědomé osvobození „vnitřního boha“. Ne všichni mají přístup k těmto technikám, jejichž prospěch je omezen na privilegovanou duchovní „aristokracii“.

Oproti tomu je hlavním bodem křesťanské víry sestoupení Boha mezi stvořené bytosti, zvláště mezi nejprostší, nejslabší a nejméně obdařené v očích „světa“. Existují techniky, kterým je dobré se naučit, ale Bůh je přesahuje a dokáže se bez nich obejít. „Křesťanovo přiblížení k Bohu se nemůže zakládat na nějaké technice v úzkém slova smyslu. To by odporovalo duchu dětství, o němž hovoří evangelium. Pravá křesťanská mystika nemá nic společného s technikou, je totiž vždycky darem Božím, jehož se obdarovaný cítí nehodným.“⁶⁰

Obrátit se znamená pro křesťany obrácení k Otci skrze Syna a s učeníostí vůči síle Ducha Svatého. Čím více se prohlubuje vztah s Bohem, který je stále a v každém ohledu svobodným darem, tím více se stává neodkladnou potřeba opustit hřích, duchovní krátko-

---

⁵⁹ Srov. dokument zveřejněný KOMISÍ PRO KULTURU ARGENTINSKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE, *Frente a una Nueva Era. Desafío a la pastoral en el horizonte de la Nueva Evangelización*. 1993.

⁶⁰ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Orationis Formas*, 23.

zrakost a nadšení sebou samým, vše, co zabraňuje důvěrnému odevzdání se Bohu a otevřenosti vůči bližnímu.

Veškeré meditační techniky je třeba očistit od marnivosti a namyšlenosti. Křesťanská modlitba není cvičením sebekontemplace, nehybnosti a vyprázdněním sebe sama, ale rozhovor lásky, který „vyžaduje postoj obrácení a vyjití ze svého já vůči Božímu ty“⁶¹. To vede ke stále většímu poddání se Boží vůli, skrze kterou jsme pozváni k hluboké a opravdové solidaritě s našimi bratry a sestrami.⁶²

3.5 „Vnitřní bůh“ a „theosis“

Jde o osudově důležitý bod rozporu mezi křesťanstvím a New Age. Mnohá literatura New Age je protkána přesvědčením, že neexistuje žádná božská bytost „tam venku“ nebo opravdu oddělená od zbytku reality. Jungem počínaje vyznává velmi mnoho lidí víru ve „vnitřního boha“. Podle New Age je naším problémem neschopnost rozpoznat vlastní božství, neschopnost, kterou lze překonat s pomocí učitele a řady technik, které mají za úkol uvolnit naše skryté (božské) schopnosti. Základní myšlenka je ta, že „Bůh“ je hluboce přítomen v našem nitru. Jsme bohové a svoji neomezenou moc odhalíme, když odstraníme všechny nánosy neautentičnosti.⁶³ Čím více tento potenciál poznáváme, tím více se uskutečňuje, a v tomto smyslu má New Age vlastní představu theose čili zbožštění, či přesněji řečeno způsobu, jak rozpoznat a přijmout svou božskou přirozenost. Žijeme podle některých „v době, ve které se naše vnímání Boha má stát niterným: od vnějšího všemohoucího Boha k Bohu jako dynamické síle, která se nachází přímo ve středu veškerého bytí: Bůh jako Duch.“⁶⁴

---

⁶¹ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Orationis Formas*, 3. Viz oddíly o meditaci a kontemplativní modlitbě v *Katechismu katolické církve*, č. 2705–2719.

⁶² Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Orationis Formas*, 13.

⁶³ Srov. PELPHREY BRENDAN, „I said, You are Gods. Orthodox Christian Theosis and Deification in the New Religious Movements.“ In *Spirituality East and West*. Easter 2000 (N° 13).

⁶⁴ SMITH ADRIAN, *God and the Aquarian Age. The New Era of the Kingdom*. McCrimmons : Great Waking 1990, str. 49.

V úvodu k páté knize díla *Adversus Haereses* se svatý Irenej zmiňuje o „Ježíši Kristu, který se skrze svou nadpřirozenou lásku stal tím, čím jsme my, aby nás přivedl k tomu, že se staneme tím, čím je on“. Zde se theosis, křesťanské chápání zbožštění, neuskutečňuje jen díky naší snaze, ale s pomocí Boží milosti, která působí v nás a skrze nás. To nutně předpokládá zásadní vědomí toho, že jsme neúplní, a dokonce hříšní, v žádném případě přílišné vyvyšování sebe sama. Mimoto je theosis chápána jako uvedení do života Trojice, dokonalý příklad rozlišení uvnitř jednoty: víc součinnost než splynutí. Vše je plodem osobního setkání, nabídkou nového způsobu života. Život v Kristu není ničím tak osobním a soukromým, aby byl omezen jen na oblast vědomí, ani nejde o nový stupeň vědomí. Vede k proměně naší duše a těla skrze účast na svátostném životě církve.

4. NEW AGE V PROTIKLADU KE KŘESŤANSKÉ VÍŘE

Není lehké rozlišit všechny jednotlivé prvky religiozity New Age, jakkoli se mohou zdát nevinné, od převládajícího hlavního obrazu postupujícího globální myšlení hnutí New Age. Gnostický charakter tohoto hnutí nás nutí, abychom ho posuzovali jako celek. Z pohledu křesťanské víry není možno vyčlenit některé body religiozity New Age jako přijatelné pro křesťany a zároveň odmítat jiné. Jelikož pro hnutí New Age je velmi důležitá komunikace s přírodou a kosmické poznání všeobecného dobra, čímž popírá zjevený obsah křesťanské víry, nelze je posuzovat jako pozitivní či neškodné. V kulturním kontextu poznamenaném náboženským relativismem je třeba upozornit na snahu postavit religiozitu New Age na stejnou rovinu s křesťanskou vírou a relativizovat rozdíly mezi skutečnou vírou a pověrou, jelikož z toho pramení nemalé zmatky pro neopatrné. K tomu se hodí připomenout poučné nabádání svatého Pavla některým osobám, které „se nemají zabývat bájemi a nekonečnými rodokmeny, protože takové věci dávají spíše podnět k rozepřím, než aby to bylo na prospěch Božímu plánu spásy, založenému na víře“ (1 Tim 1,3–4). Některé praktiky bývají nesprávně označovány za New Age jen z komerčních důvodů, aby se lépe prodaly, ale ve skutečnosti nemají s jeho globální vizí nic do činění. Tím se ale jen zvětšuje míra nejasnosti. Jde tedy o důkladné vyčlenění těch prvků, které jsou součástí New Age a které nemohou být přijaty těmi, kdo jsou věrni Kristu a jeho církvi.

Následující otázky mohou být nejjednodušším způsobem, jak posoudit některé základní prvky myšlení a praxe New Age z křesťanského pohledu. Označení „New Age“ zahrnuje ideje týkající se Boha, lidské bytosti a světa, osob, se kterými křesťané mohou hovořit o náboženských otázkách, publikací pro meditační skupiny, terapií, názorů na náboženství atd. Některé z těchto otázek, jestliže budou použity při setkání s osobami nebo myšlenkami neoznačenými explicitně jako New Age, mohou odhalit další spojitosti, dosud nepojmenované a nepoznané, s celým prostředím New Age.

- *Bůh je bytost, se kterou navazujeme vztah, nebo je něčím, co lze použít, silou k tomu, abychom byli mocnější?*

Pojetí Boha je v New Age dosti všeobecné, kdežto křesťanské pojetí je velmi jasné. Bůh New Age je neosobní energie, zvláštní rozměr nebo součást kosmu. V tomto smyslu je Bůh životní silou či duší světa. Božství je přítomné v každém bytí, podle stupňů, které jdou „od nejnižšího krystalu ve světě minerálů až ke galaktickému Bohu, o kterém nejsme schopni nic říct, a až za něj. Není to člověk, ale jedno velké Vědomí.“⁶⁵ V některých klasických publikacích New Age si lze povšimnout, že lidské bytosti o sobě smýšlejí jako o bozích; jde o přístup u některých osob více rozvinutý nežli u druhých. Bůh už není hledán mimo svět, ale uvnitř vlastního já.⁶⁶ I tehdy, když je „Bůh“ mimo mne, je tam proto, abych s ním mohl hýbat.

Jde o interpretaci Boha velmi odlišnou od křesťanské, která ho chápe jako Stvořitele nebe a země a jako zdroj veškerého osobního života. Bůh sám je osobní, Otec, Syn a Duch Svátý; stvořil svět, aby sdílel společenství svého života se stvořením. „Bůh, který ‚přebývá v nepřístupném světle, chce sdílet svůj božský život lidem, které svobodně stvořil, aby je ve svém jediném Synu přijal za adoptivní syny. Tím, že se Bůh zjevuje, chce, aby lidé byli schopni mu odpovědět, poznat ho a milovat ho víc, než by toho byli schopni sami od sebe.“⁶⁷ Bůh není ztotožněn s životním principem chápaným jako „Duch“ nebo „základní energie“ kosmu, ale je tou láskou, která je absolutně rozdílná od světa, a přesto je tvořivým způsobem přítomná v každé věci a vede lidské bytosti ke spáse.

- *Existuje jediný Ježíš Kristus, nebo jich jsou tisíce?*

Literatura New Age představuje Krista jako jednoho z mnohých moudrých, zasvěcených či avatarů.

---

⁶⁵ Srov. BENJAMIN CREME, *The Reappearance of Christ and the Masters of Wisdom*. Tara Press : London 1979, str. 116.

⁶⁶ Srov. VERNETTE JEAN, *Le New Age. Collection Encyclopédique Que sais-je?* P. U. F. : Paris 1992, str. 14.

⁶⁷ *Katechismus katolické církve*, č. 52.

V chápání New Age:

- historický, osobní a individuální Ježíš je odlišen od všeobecného, neosobního a věčného Krista;
- Ježíš není považován za jediného Krista;
- Ježíšova smrt na kříži je vyloučena nebo vysvětlena tak, aby se odstranila myšlenka, že on, Kristus, mohl trpět;
- apokryfní texty (jako neognostická evangelia) jsou považovány za autentické prameny pro poznání těch částí Ježíšova života, které se nenacházejí v kánonu Písma. Pro kristologii New Age jsou důležitá i další zjevení o Ježíši, která předávají entity, duchové-učitelé nebo „Kroniky Akaša“;
- provádí se něco jako esoterická exegeze biblických textů, aby bylo křesťanství očištěno od formálního náboženství, které mu neumožňuje přístup k jeho esoterické podstatě.⁶⁸

V křesťanské tradici je Ježíš Kristus Ježíš z Nazareta, o kterém hovoří evangelia, syn Mariin a jediný syn Boží, pravý člověk a pravý Bůh, úplné zjevení Boží pravdy, jediný Spasitel světa: „Byl za nás ukřižován, za dnů Pontského Piláta byl umučen a pohřben. Třetího dne vstal z mrtvých, podle Písma, vstoupil na nebe, sedí po pravici Otce.“⁶⁹

- *Lidská bytost: existuje jediná univerzální bytost, nebo mnoho jednotlivců?*

„Úkolem technik New Age je úmyslné navození mystických stavů, jako by se jednalo o pokusný materiál. Rebirthing, biofeedback, smyslová izolace, holotropní dýchání, hypnóza, mantra, půst, nedostatek spánku a transcendentní meditace jsou snahou kontrolovat tyto stavy a zakoušet je neustále.“⁷⁰ Všechny tyto praktiky vedou k psychické slabosti (a zranitelnosti). Jestliže cvičení spočívá ve znovuoživení sebe sama, nabízí se praktická otázka, kdo jsem „já“. „Vnitřní bůh“ a holistická jednota s celým kosmem se k této otázce

⁶⁸ Srov. PENNESI ALESSANDRO OLIVIERI, op. cit., obzvláště str. 11–32. Seznam styčných bodů se nalézá na str. 31.

⁶⁹ Nicejsko-konstantinopolské vyznání víry.

⁷⁰ LACROIX MICHEL, op. cit., str. 74.

vracejí. Oddělené individuální osobnosti by ve slovníku New Age byly patologické (přesněji řečeno pro transpersonální psychologii). Přesto „opravdovým nebezpečím je holistické paradigma. Myšlení New Age je založeno na totalitní jednotě, a právě proto je nebezpečné...“⁷¹ Nebo mírněji: „Stáváme se věrohodnými v momentě, kdy ‚neseme‘ sami sebe, když naše rozhodnutí a reakce vycházejí samovolně z našich nejhlubších potřeb, když naše chování a vyjádření našich citů odráží naši osobní integritu.“⁷² Hnutí lidského potenciálu je nejvýraznějším příkladem přesvědčení o tom, že lidé jsou božští a že mají v sobě božskou jiskru.

Křesťanský přístup čerpá učení o lidské přirozenosti v Písmu; muži a ženy jsou stvořeni k obrazu a podobě Boží (Gen 1,27) a Bůh si jich velmi cení, k údivu žalmisty (srov. Ž 8). Lidská osoba je tajemství, plně odhalené až v Ježíši Kristu (srov. Gaudium et spes, 22), a stává se plně lidskou díky svému vztahu s Kristem skrze dar Ducha Svatého.⁷³ Tento přístup se velmi liší od karikatury antropocentrismu připisované křesťanství, kterou odmítají dokonce i mnozí autoři a následovníci New Age.

- *Spasíme se sami, nebo je spása nezaslouženým Božím darem?*

Odpověď na tuto otázku nalezneme, jestliže si uvědomíme, čím nebo kým si myslíme, že jsme spaseni. Spasíme se díky našemu konání, jak často tvrdí New Age, nebo jsme spaseni láskou Boží? Klíčovými slovy jsou sebenaplnění, seberealizace a sebevykoupení. Ohledně chápání lidské přirozenosti lze říci, že New Age je plně pedagogické.⁷⁴

Pro křesťany je spása závislá spíše na účasti na utrpení, smrti a vzkříšení Krista a na přímém osobním vztahu s Bohem než na nějaké technice. Lidská situace, tak jak je složitá díky prvotnímu a osobnímu hříchu, může být uzdravena pouze ze strany Boha: hřích je

⁷¹ LACROIX MICHEL, op. cit., str. 68.

⁷² SCHUR EDWIN, *The Awareness Trap. Self-Absorption instead of Social Change.* McGraw Hill : New York 1977, str. 68.

⁷³ Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 355–383.

⁷⁴ Srov. HEELAS PAUL, op. cit., str. 161.

urážkou Boha a pouze Bůh nás může se sebou smířit. V Božím plánu spásy byly lidské bytosti spaseny Ježíšem Kristem, který je jako Bůh a člověk jediný prostředník spásy. V křesťanství není spása zkušeností vlastního já, meditativním a intuitivním přebýváním v sobě samém, ale je to odpuštění hříchu, osvobození od hlubokého rozpolcení našeho nitra, dosažení pokoje smyslů díky jednotě s milujícím Bohem. Cesta spásy se nenachází v jednoduché samořízené proměně vědomí, ale v osvobození od hříchu a jeho následků, které nás vede k boji proti hříchu v nás samých a ve společnosti, která nás obklopuje. Nutně nás vede k láskyplné solidaritě s našim bližním v nouzi.

- *Pravdu tvoříme, nebo ji přijímáme?*

Pravda je v New Age otázkou dobrých vibrací, kosmických vztahů, harmonie a extáze, povětšinou příjemných zážitků. Vlastní pravda se hledá podle kritéria, co je mi příjemné. Hodnocení náboženství a etických otázek se přirozeně řídí vlastními city a zkušenostmi.

Křesťanská nauka ukazuje na Ježíše Krista jako na „cestu, pravdu a život“ (Jan 14,6). Jeho následovníci musí otevřít svůj život jemu a jeho hodnotám, jinými slovy objektivním požadavkům tvořícím součást objektivní skutečnosti, kterou mohou nakonec poznat všichni.

- *Modlitba a meditace: obracíme se k sobě samým nebo k Bohu?*

Trend zaměřující psychologii se spiritualitou nás vede k tomu, abychom trvali na tom, že mnohé meditační techniky, které jsou nyní v módě, nejsou modlitbou. Často jde o dobrou přípravu k modlitbě, ale o nic víc, přestože vytvářejí příjemný duševní pocit nebo psychofyzické pohodlí. Zážitky, které vyvolávají, bývají velmi silné, ale zastavit se na této úrovni znamená zůstat sami, nestát před tváří druhého. Mlčení nás může postavit před prázdnotu, místo aby se stalo mlčením kontemplančním Milovaného. Zároveň je pravda, že techniky ponoření se do vlastního srdce jsou vlastně zdůrazněním vlastní schopnosti dosáhnout božského, nebo se dokonce božskými stát. Jestliže zapomenu v lidském srdci hledat Boha, nejde tu o křesťanskou modlitbu. I tehdy, bereme-li v úvahu spojení s univerzální energií, „tento snadný ‚vztah‘ s Bohem, kde Bůh slouží k uspokojení

všech našich potřeb, ukazuje na egoismus přítomný v jádru tohoto New Age.⁷⁵

Praktiky New Age nejsou opravdovou modlitbou, jelikož se týkají introspekce nebo sloučení s kosmickou energií a odporují dvojímu zaměření křesťanské modlitby, která sice vede k introspekci, ale současně a především je setkáním s Bohem. Křesťanská mystika se musí vystříhat nebezpečí, aby byla pouhou lidskou snahou, neboť je ve své podstatě dialogem zahrnujícím „postoj obrácení a vyjití ze svého já vůči Božímu ty“.⁷⁶ „Křesťan, i když je sám a modlí se v skrytu, má vědomí, že se vždy modlí spolu s Kristem, v Duchu Svatém a společně se všemi svatými za dobro celé církve.“⁷⁷

- *Máme snahu popírat hřích, nebo jeho existenci přijímáme?*

New Age nezná pojem hřích, spíše jde o myšlenku nedokonalého poznání. Hledá se osvícení, kterého lze dosáhnout pomocí zvláštních psychofyzických technik. Tomu, kdo se podílí na činnosti New Age, není řečeno, v co má věřit, co má či nemá dělat, ale: „Je tisíce způsobů, jak proniknout do vnitřní reality. Jdi tam, kam tě vede inteligence a intuice. Měj důvěru v sebe.“⁷⁸ Autorita přešla z teistické pozice do nitra vlastního já. Největším problémem, jak ho vnímá myšlení New Age, je odcizení se celému kosmu, nikoli osobní selhání či hřích. Náprava spočívá v stále hlubším ponoření se v celistvost bytí. Z některých publikací New Age vyplývá, že jeden samotný život nestačí a musí dojít k reinkarnacím, aby lidé mohli plně rozvinout svůj potenciál.

V křesťanském pohledu „se skutečnost hříchu, a především hříchu prvotního, objasní jen ve světle Božího zjevení. Bez poznání Boha, které nám toto zjevení dává, nelze jasně rozpoznat hřích. Dochází pak k pokusům vysvětlit hřích prostě jako chybný růst, jako psychologickou slabost, omyl, jako nevyhnutelný následek nepřiměřených

⁷⁵ IRSKÁ TEOLOGICKÁ KOMISE, *A Catholic Response to the New Age Phenomenon*. 1994, kapitola 3.

⁷⁶ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Orationis Formas*, 3.

⁷⁷ *Tamtéž*, 7.

⁷⁸ BLOOM WILLIAM, *The New Age. An Anthology of Essential Writings*. Rider : London 1991, str. xvi.

společenských struktur atd. Jen ten, kdo zná Boží plán s člověkem, může pochopit, že hřích je zneužití oné svobody, kterou Bůh dává stvořeným osobám, aby ho mohly milovat a aby se mohly mít navzájem rády.⁷⁹ „Hřích je provinění proti rozumu, pravdě a správnému svědomí; je to přestupek proti pravé lásce k Bohu a bližnímu, způsobený zvráceným lpěním na určitých věcech. Hřích zraňuje lidskou přirozenost a vážně narušuje lidskou solidaritu...“⁸⁰ „Hřích je urážka Boha... hřích se vzpírá Boží lásce k nám a oddaluje od ní naše srdce... hřích je tedy, sebeláska až k pohrdání Bohem.“⁸¹

- *Jsmepovzbuzování k odmítnutí utrpení a smrti, nebo k jejich přijetí?*

Někteří spisovatelé New Age považují utrpení za něco, co jsme si sami vnutili, za negativní karmu nebo i za neschopnost využívat naplno své zdroje. Jiní se zaměřují na metody, jak dosáhnout úspěchu či bohatství (např. Deepak Chopra, José Silva a další). Reinkarnace je v New Age často považována za nutný prvek duchovního růstu, období postupného duchovního vývoje, které započalo naším narozením a po smrti bude pokračovat. Zkušenost smrti druhých v našem životě v nás vyvolává ozdravnou krizi.

Jak kosmická jednota, tak i reinkarnace jsou neslučitelné s křesťanskou vírou, podle které je každá lidská osoba bytostí, která žije život, za který plně odpovídá: chápání osoby podle New Age zpochybňuje myšlenku odpovědnosti a svobody. Křesťane vědí, že „Kristovým křížem se nejen uskutečnilo vykoupení, ale bylo vykoupeno i samo lidské utrpení. Kristus – bez jakékoli viny – na sebe vzal, celé zlo hříchů. A zkušenost s tímto zlem určila nesrovnatelnou šíři Kristových utrpení, která se stala cenou za vykoupení ... Vykupitel trpěl místo člověka a pro člověka. A každý člověk má svým způsobem účast na vykoupení. Každý je také povolán k účasti na utrpení, jímž jsou vykoupeny všechny lidské strasti. Kristus uskutečnil vykoupení

---

⁷⁹ *Katechismus katolické církve*, č. 387.

⁸⁰ *Tamtéž*, č. 1849.

⁸¹ *Tamtéž*, č. 1850.

svým utrpením, a tím zároveň pozvedl i lidskou bolest do roviny vykoupení. Proto každý člověk může svým utrpením mít účast na Kristově výkupném utrpení.⁸²

- *Je třeba se sociálně angažovat nebo nikoli?*

Mnohé z New Age je pouze nevhodné sebeprosazování, ale některé významné postavy hnutí zastávají názor, že není správné posuzovat celé hnutí na základě menšiny osob, které jsou sobecké, iracionální a narcistické, nebo se nechat oklamat některými jejich výstředními praktikami, které poškozují obraz New Age jako opravdového duchovního hledání a spirituality.⁸³ Pro křesťany je za nepřijatelné považováno splynutí jedinců v kosmickém já a relativizace či úplné popření rozdílnosti a protikladů v kosmické harmonii.

K opravdové lásce je nutná přítomnost druhé, odlišné osoby. Opravdový křesťan hledá jednotu ve schopnosti a svobodě druhého říci „ano“ či „ne“ na dar lásky. Křesťanství nazírá jednotu jako společenství a sjednocení jako komunitu.

- *Naše budoucnost je vepsána ve hvězdách, nebo ji musíme pomáhat tvořit?*

Nový, nadcházející věk bude obýván dokonalými a androgynními bytostmi, které budou dokonale ovládat kosmické zákony přírody. V tomto scénáři bude křesťanství odstraněno a přenechá místo novému globálnímu náboženství, novému světovému řádu.

Křesťané žijí ve stavu očekávání, připraveni na poslední dny, ve kterých se Kristus vrátí. Jejich nový věk započal před dvěma tisíci lety s Kristem, který nebyl nikdo jiný, než „Ježíš Kristus, Slovo Boží učiněné člověkem pro spásu všech“. „Přítomnost a působení Ducha se netýkají jen jedinců, ale i společnosti a dějin, národů, kultur, náboženství.“ Vskutku „všechny oživuje Duch Otce, kterého Syn člověka svobodně dává“.⁸⁴ My žijeme v poslední době.

⁸² JAN PAVEL II., apoštolský list o smyslu lidského utrpení *Salvifici doloris* (11. 2. 1984), 19.

⁸³ Srov. SPANGLER DAVID, *The New Age*, op. cit., str. 28.

⁸⁴ Srov. JAN PAVEL II., encyklika *Redemptoris Missio* (7. 12. 1990), 6 a 28; KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, deklarace *Dominus Jesus* (6. 8. 2000), 12.

Na jedné straně je patrné, že mnohé z praktik New Age nevzbuzují v těch, kteří se jim věnují, doktrinální otázky, ale na druhou stranu je nepopíratelné, že tyto praktiky vyjadřují, byť nepřímou, mentalitu, která může ovlivnit způsob myšlení a vnuknout velmi osobní vnímání skutečnosti. New Age samozřejmě vytváří svou vlastní atmosféru a může být těžké rozlišit neškodné od toho, nad čím je třeba se zamyslet. Není na škodu být si vědom toho, že učení o Kristu, rozšířené v kruzích New Age, čerpá myšlenky z teosofického učení Heleny Blavatské, z antroposofie Rudolfa Steinera a z „Arcane School“ Alice Baileyové. Jejich současní žáci nezastávají jen názory těchto myslitelů, ale spolupracují s kolegy z New Age na vytvoření úplně nového chápání skutečnosti, na učení známém některým pozorovatelům pod jménem „pravda New Age“.⁸⁵

---

⁸⁵ Srov. RHODES R., *The Counterfeit Christ of the New Age Movement*. Baker : Grand Rapids 1990, str. 129.

5. JEŽÍŠ KRISTUS NÁM NABÍZÍ VODU ŽIVOTA

Jediným základem církve je Ježíš Kristus, její Pán. On je středem každého křesťanského počínání a každé křesťanské zvěsti. Proto se církev neustále vrací k setkání se svým Pánem. Evangelia vyprávějí o mnoha setkáních s ním: od betlémských pastýřů po zločince ukřižované spolu s ním, od moudrých starších, kteří mu naslouchali, když hovořil v chrámě, po učedníky kráčeující se smutkem v srdci do Emmauz. Avšak nejvýmluvnějším příběhem, který ukazuje na to, co nám nabízí, je jeho setkání se samařskou ženou u Jákobovy studny, zaznamenaný ve čtvrté kapitole evangelia podle Jana. Jde o příhodu definovanou jako „paradigma naší povinnosti vůči pravdě“⁸⁶. Zkušenost ze setkání s cizincem, který nám nabízí vodu života, ukazuje, jakým způsobem se mají křesťané zapojit do rozhovoru s každým, kdo ještě Krista nezná.

Sympatickým prvkem Janova vyprávění je skutečnost, že oné ženě chvíli trvá, než pochopí, co Ježíš myslí vodou „životu“ či vodou „životu“ (verš 11). Nehledě na to, že žena okouzlena nejen cizincem samým, ale i jeho zvěstí, a setrvává, aby mu naslouchala. Po prvním překvapení, kdy zjistí, že Ježíš toho o ní mnoho ví („Správně jsi odpověděla: ‚Nemám muže‘; pět mužů už jsi měla, a ten, kterého máš nyní, není tvůj muž. To jsi mluvila pravdu.“) (verše 17–18), je ochotna poznat pravdu o sobě samé: „Pane, vidím, že jsi prorok!“ (verš 19) Začíná rozhovor o uctívání Boha: „Vy uctíváte, co neznáte, my uctíváme, co známe, protože spása je ze Židů.“ (verš 22) Ježíš se dotýká jejího srdce, a tak jí pomůže naslouchat tomu, co o sobě říká jako o Mesiáši. Slova „Já jsem to, který s tebou mluvím“ (verš 26) ji připravují k otevření srdce, pravému uctívání v Duchu a sebezjevení Ježíše jako Božího Pomazaného.

Žena „tam nechala svůj džbán, odešla do města a řekla lidem“ vše o tom člověku (verš 28). Silný dojem, který v ženě zanechalo setkání

⁸⁶ BERGIN HELEN OP, „Living one's Truth“. In *The Furrow*, leden 2000, str. 12.

s cizincem, učiní ostatní natolik zvědavými, že i oni „vyšli z města a šli k němu“ (verš 30). Brzy přijímají pravdu o jeho osobě: „Věříme už nejen proto, žes nám to pověděla, vždyť sami jsme ho slyšeli a víme, že je to skutečně Spasitel světa.“ (verš 42) Přejdou od vyprávění o Ježíši k jeho osobnímu poznání a pak k pochopení všeobecného významu jeho osobnosti. K tomu dojde, jestliže jejich mysl a srdce jsou otevřené.

Je významné, že se děj odehrává u studny. Ježíš nabízí ženě „pramen vody tryskající do života věčného“ (verš 14). Ježíšovo laskavé jednání se ženou je příkladem pastoračního působení při pomoci druhému, aby dokázal být bez potíží upřímný, při náročném procesu sebezkoumání („Řekl mi všechno, co jsem udělala,“) (verš 39). Takovýto přístup se může ukázat vhodný vůči lidem přitahovaným Vodnářem (tím, který nosí vodu), kteří však ve skutečnosti hledají pravdu. Bylo by potřeba pozvat je k naslouchání Ježíši, který nám nenabízí jen něco k utišení naší každodenní žízně, ale i k utišení hluboké a skryté duchovní žízně po „živé vodě“. Důležité je přiznat upřímnost lidí hledajících pravdu. Nejde o obelhání druhých či sebe sama. Každý dobrý vychovatel ví, jak je důležité být trpělivý. Člověk, který nalezne pravdu, je ihned naplněn silou, danou novým pocitem osvobození od neúspěchů a strachů minulosti, a „kdo touží poznat sám sebe jako žena u studny, předá druhým touhu po poznání pravdy, která osvobodí i je.“⁸⁷ Pozvání naslouchat Kristu bude účinnější, jestliže bude pocházet od někoho, kdo byl hluboce a viditelně zasažen svým setkáním s ním, protože nejde o pozvání někoho, kdo o něm slyšel mluvit, ale někoho, kdo si je jistý, že „je to skutečně Spasitel světa“ (verš 42). Je třeba ponechat lidem prostor k vlastní odpovědi v souladu s vlastním tempem a ostatní nechat na Bohu.

---

⁸⁷ BERGIN HELEN OP, op. cit., str. 15.

6. DŮLEŽITÉ BODY

6.1 Nutnost vedení a dobré formace

Kristus, nebo Vodnář? New Age je téměř vždy vázáno na „alternativy“: buď na alternativní pojetí skutečnosti, nebo na alternativní způsob (magického typu), jak zlepšit současnou situaci.⁸⁸ Alternativy nenabízejí dvě možnosti, ale jen možnost vybrat si jednu věc namísto druhé. V náboženské oblasti nabízí New Age alternativu vůči židovsko-křesťanskému dědictví.

Panuje názor, že věk Vodnáře nahradí převážně křesťanský věk Ryb. Myslitelé New Age si toho jsou zcela vědomi. Někteří z nich jsou přesvědčeni, že nadcházející změna je nevyhnutelná, zatímco jiní se aktivně zasazují o to, aby skutečně nadešla. Kdo se ptá, zda je možné věřit v Krista i ve Vodnáře, ať je mu jasné, že se jedná o situaci, kdy člověk stojí na jedné nebo na druhé straně.

„Žádný služebník nemůže sloužit dvěma pánům. Buď jednoho bude zanedbávat a druhého milovat, nebo se bude prvního držet a druhý pohrdne.“ (Lk 16,3)

Stačí, když křesťané pomyslí na rozdíl mezi mudrci, kteří přišli od východu, a na krále Heroda, aby poznali mocné důsledky volby pro Krista, nebo proti němu. Nesmíme nikdy zapomenout, že mnoho hnutí, která stála u zrodu New Age, se staví explicitně proti křesťanství. Jejich postoj vůči křesťanství není neutrální, nýbrž neutralizující. Bez ohledu na to, co se často říká o otevřenosti všem náboženských pojetím, není tradiční křesťanství chápáno jako přijatelná alternativa. Občas je možné zřetelně slyšet, že „není místa, kde by mohlo být tolerováno tradiční křesťanství“, a jsou ospravedlňovány protikřesťanské postoje.⁸⁹ Zpočátku se tato opozice omezovala na zřídka

⁸⁸ Srov. HEELAS PAUL, op. cit., str. 138.

⁸⁹ MILLER ELLIOT, *A Crash Course in the New Age*. Monarch : Eastbourne 1989, str. 122. K dokumentaci o silné protikřesťanské opozici spiritismu srov. MOORE R. LAURENCE, „Spiritualism“ in GAUSTAD EDWIN S. (ed.), *The Rise of Adventism: Religion and Society in Mid-Nineteenth-Century America*. New York 1974, str. 79–103,

prostředí těch, kdo víc než jen povrchně přilnuli k New Age, ale od nedávné doby začala na všech úrovních pronikat „alternativní“ kultura, která má mimořádnou přitažlivost, především v komplikovaných západních společnostech.

Smíšení nebo zmatek? Tradice New Age vědomě a chtěně smazávají skutečné rozdíly mezi Stvořitelem a stvořením, mezi subjektivní a objektivní realitou. Jejich ideálem zůstává překonat pohoršení rozdělení, v teorii New Age se však jedná o systematické směřování prvků, které západní kultura pečlivě odlišovala. Není snad správnější označit je spíš za zmatek? Není to jen slovní hříčka, když tvrdíme, že se New Age daří tam, kde panuje zmatek. Křesťanská tradice si vždy, když hájila víru a snažila se pochopit Boha, svět a lidskou bytost, cenila role rozumu.⁹⁰

New Age využilo duševního stavu těch, kdo odmítali chladný, vypočítavý a odlidštěný rozum. I když tato pozitivní intuice, která nás upomíná, že rovnováha mezi všemi našimi schopnostmi je nutná, neospravedlňuje ještě zřeknutí se schopnosti neodmyslitelné pro plný lidský život. Rozum má výhodu všeobecnosti: je svobodně přístupný komukoli, na rozdíl od tajuplné a okouzující povahy „mystického“, gnostického a esoterického náboženství. Vše, co působí zmatek v pojmech nebo utajování, je třeba zvážit pozorně, protože namísto aby skutečnost zjevovalo, ukrývá naopak její pravou tvář. Odpovídá postmoderní ztrátě důvěry v absolutní jistoty minulých dob, která často vede k útěku do iracionality. Výzva spočívá v důkazu, že zdravá spolupráce mezi vírou a rozumem zvyšuje kvalitu lidského života a vzbuzuje respekt ke stvoření.

Vytvořit si vlastní skutečnost. Rozšířené přesvědčení New Age, že každý si vytváří vlastní skutečnost, je sice podmanivé, ale iluzorní. Vykrytalizovalo z jungovské teorie, kde lidská bytost je branou mezi vnějším a vnitřním světem s nekonečnými rozměry, kde každá osoba je Abraxas tvořící nebo ničící vlastní svět. Hvězda, která září

---

a také MOORE R. LAURENCE, *In Search of White Crows: Spiritualism, Parapsychology, and American Culture*. Oxford University Press : New York 1977.

⁹⁰ JAN PAVEL II., encyklika *Fides et Ratio* (14. 9. 1998), 36–48.

v tomto nekonečném vnitřním světě, je Bůh a cíl člověka. Nejzávažnějším a nejproblematičtějším důsledkem přijetí myšlenky, že osoby si vytvářejí vlastní skutečnost, je otázka utrpení a smrti: osoby s vážnými omezeními nebo neuzdravitelnými nemocemi se cítí oklamány a pokořeny, když jim někdo tvrdí, že byly příčinou vlastního neštěstí a že jejich neschopnost změnit věci je důsledkem toho, že slabě čelí životu.

Tato otázka není v žádném případě akademická a má hluboký dopad na pastorační přístup církve k závažným existenciálním otázkám všech. Naše omezení jsou součástí našeho života a toho, že jsme stvoření. Smrt a ztráta jsou výzvou a nabízejí vhodnou příležitost, neboť pokušení uniknout do západního, přepracovaného pojetí převtělování, je neoblomným důkazem strachu ze smrti a touhy žít navěky. Využijme až doposledka příležitostí, které jsou nám předkládány, abychom si pamatovali, co Bůh slíbil při vzkříšení Ježíše Krista. Nakolik je naše víra ve vzkříšení těla, kterou křesťané hlásají každou neděli ve vyznání víry, autentická?

Myšlenka New Age, podle níž jsme v jistém smyslu také bohové, je otázkou, která si zasluhuje prohloubení. Všechno samozřejmě záleží na vlastní definici skutečnosti. Na všech úrovních katolické výchovy, formace a kázání je nutné posílit zdravý přístup k epistemologii a psychologii. Je důležité stále vytvářet účinnější způsob, jak hovořit o transcendenci. Zásadní obtíž veškerého myšlenkového systému New Age spočívá v tom, že transcendence je výlučně autotranscendence, které je třeba dosáhnout prostřednictvím uzavřeného vesmíru.

Pastorační zásady. V 8. kapitole budou uvedeny základní dokumenty katolické církve, v nichž je možné najít hodnocení myšlenek New Age. Na prvním místě se nachází řeč Jana Pavla II. zmíněná v úvodním slově. Papež uznává v tomto kulturním směru několik pozitivních aspektů, jako např. „hledání nového smyslu života, nový cit pro ekologii a touhu jít za chladné a racionalistické náboženské cítění“. Na druhé straně upozorňuje věřící na některé dvojznačné prvky, které jsou neslučitelné s křesťanskou vírou: tato hnutí „přikládají malou pozornost zjevení... Tíhnou k tomu, že relativizují

náboženské učení ve prospěch volného pojetí světa... Často předkládají panteistické chápání Boha... Nahrazují osobní zodpovědnost za vlastní skutky před Bohem smyslem pro povinnost vzhledem ke kosmu, a tak převracejí skutečný pojem hříchu a potřebu vykoupení skrze Krista.⁹¹

6.2 Konkrétní kroky

Především je třeba ještě jednou připomenout, že v široké škále New Age ne všechny osoby nebo praktiky přijímají teorie tohoto hnutí stejným způsobem. Stejně tak je označení New Age často špatně užíváno nebo přepisováno jevům, které je třeba zařadit jinam. Termín New Age je dokonce užíván jako hanlivé označení osob nebo praktik. Je podstatné určit, jaké jevy i úmyslně spojené s tímto hnutím odrážejí křesťanské pojetí Boha, lidské osoby a světa, nebo mu odporují. Použití termínu New Age samo o sobě znamená velmi málo, znamená-li vůbec něco. To, co je podstatné, je vztah jednotlivce, skupiny, praktiky nebo výsledku k centrálním principům křesťanství.

- ▶ Katolická církev vlastní účinné sítě, kterých by se však mohlo užívat lépe. Existují například četná pastorační, kulturní a duchovní střediska. V ideálním případě by se jich mohlo užít pro odpověď na zmatek ohledně religiozity New Age mnoha kreativními způsoby, jako např. poskytnout prostor k diskusi nebo ke studiu. Musíme nicméně připustit, že existuje mnoho případů, v nichž jsou katolická střediska spirituality aktivně zapojena do rozšiřování religiozity New Age v církvi. To musí být zajisté napraveno nejen proto, aby byl zastaven zmatek a omyl, ale také aby tato centra byla schopná účinně prosazovat pravou křesťanskou spiritualitu. Zvláště katolická kulturní střediska jsou nejen akademickou půdou, ale i prostorem k čestnému dialogu.⁹²

⁹¹ Srov. JAN PAVEL II., *Promluva k biskupům Spojených států z Iowy, Kansasu, Missouri a Nebrasky u příležitosti jejich návštěvy „ad limina“*. 28. května 1993.

⁹² Srov. JAN PAVEL II., apoštolská posynodní exhortace *Ecclesia in Africa* (14. 9. 1995), 103. Papežská rada pro kulturu zveřejnila manuál se seznamem těchto center ve světě: *Centri culturali cattolici* (třetí vydání, Città del Vaticano, 2001).

Některé vynikající specializované instituce se zabývají všemi těmito otázkami. Jsou to cenné zdroje, které by měly být štědře sdíleny s těmi, kdo mají menší možnosti.

- ▶ Větší počet skupin New Age se chápe příležitosti vyložit svou filosofii a svou činnost druhým. K setkání s těmito skupinami je třeba přistupovat opatrně a měly by se v nich angažovat osoby, které jsou schopny vyložit jak katolickou víru, tak spiritualitu, a uvažovat kriticky nad myšlením a praktikou New Age. Je nesmírně důležité kontrolovat důvěryhodnost osob, skupin a institucí, které tvrdí, že nabízejí uvedení do New Age a informace o něm. V některých případech to, co začíná jako nestranné zkoumání, končí jako aktivní propagace „alternativních náboženství“ nebo jejich obrana. Některé mezinárodní instituce jsou aktivně zapojeny do propagační kampaně za respekt vůči „náboženské odlišnosti“ a připisují statut náboženství i některým sporným organizacím. To je v souladu s ideou New Age přechodu do nové éry, kdy omezený charakter jednotlivých náboženství poskytuje prostor univerzalitě nového náboženství či spirituality. Skutečný dialog naopak bude vždy respektovat odlišnost od začátku a nebude se snažit zakrýt rozdíly tím, že bude směšovat všechny náboženské tradice.
- ▶ Některé místní skupiny New Age definují svá setkání jako „modlitební“. Ten, kdo je pozván k účasti na těchto setkáních, musí hledat znamení autentické křesťanské spirituality a dbát na to, aby se neuskutečňoval žádný iniciační obřad. Tyto skupiny těží z nedostatku teologické a duchovní připravenosti osob, aby je postupně vtáhly do něčeho, co by mohlo být formou nepravého kultu. Je třeba křesťany učit, jaký je pravý předmět a obsah modlitby – v Duchu Svatém skrze Ježíše Krista k Otci –, aby mohli bezpečně posoudit úmysly „modlitební skupiny“.

Bude snadné rozeznat křesťanskou modlitbu a Boha, Ježíše Krista.⁹³ Mnoho lidí je přesvědčených, že nehrozí žádné nebezpečí, když si „něco vypůjčí“ z východní moudrosti, ale příklad

---

⁹³ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Orationis Formas* a zde výše kap. 3.

transcendentální meditace by měl křesťany vést k tomu, aby byli obezřetní při angažování se v něčem, kde nemají plnou znalost druhého náboženství (v tomto případě hinduismu), ať už zastánci transcendentální meditace tvrdí cokoli o náboženské neutralitě. Problém nespočívá v tom, že se někdo učí způsob meditace, nýbrž v předmětu a obsahu tohoto cvičení, které zcela zřejmě určuje, zda se týká Boha, kterého zjevil Ježíš Kristus, některého jiného zjevení nebo prostě skrytých hlubin vlastního já.

- ▶ Také křesťanské skupiny, které se zasazují za chápání Země jako Božího stvoření, mají být náležitě doceňovány. Otázka úcty ke stvoření může být řešena kreativně i na katolických školách. Přesto mnoho z toho, co nabízejí ty nejvyhraněnější prvky ekologického hnutí, se neshoduje snadno s katolickou vírou. Obecně řečeno, nasazení za životní prostředí je dobrým znamením obnovené pozornosti věnované tomu, co nám Bůh nabízí, a snad i nutným znamením křesťanské péče o stvoření, ale „hluboká ekologie“ se nezřídka zakládá na panteistických a občas i gnostických principech.⁹⁴
- ▶ Počátek třetího tisíciletí nabízí opravdový kairos k evangelizaci. Mysl i srdce osob jsou již mimořádně otevřené důvěryhodným informacím o křesťanském výkladu času a dějin spásy. Není prioritou zdůrazňovat, co chybí v jiných přístupech k problému. Spíš je naopak třeba znovu a znovu nahlížet prameny naší víry, abychom mohli nabídnout dobrou a hlubokou prezentaci křesťanského poselství. Můžeme být hrdí na to, co nám bylo svěřeno, a musíme odolat tlakům dominující kultury, které nás vedou k zakopávání talentů pod zem (srov. Mt 25,24–40). Jedním z nejučinnějších nástrojů, které máme k dispozici, je Katechismus katolické církve. Existuje také obrovské dědictví cest

---

⁹⁴ Je to pole, kde nedostatek informací může způsobit, že vychovatelé budou pomýleni skupinami, jejichž pravá snaha je v protikladu k evangelnímu poselství. Je to především případ škol, kde mladé, nadšené a zvědavé publikum může představovat ideální cíl pro ideologickou propagaci. Srov. caveat od INTROVIGNE MASSIMO, *New Age & Next Age*. PiEmme : Casale Monferrato 2000, str. 277n.

svatosti, které nacházíme v životech křesťanů a křesťanek minulosti i dnešní doby. Tam, kde bohatý křesťanský symbolismus a jeho umělecké, estetické a hudební tradice jsou dosud nepoznány nebo již byly zapomenuty, musí se křesťané a všichni, kdo hledají zkušenost nebo větší vědomí Boží přítomnosti, mnoho nasadit.

Dialog mezi křesťany a osobami přitahovanými New Age bude plodnější, pokud bude mít na paměti přitažlivost všeho, co se dotýká emocí a symbolického jazyka. Máme-li znát a milovat Ježíše Krista a sloužit mu, má nesmírný význam začít s dobrou znalostí Písma, ale nejjistější způsob, jak dát smysl veškerému křesťanskému poselství, je především setkání s Pánem Ježíšem v modlitbě a ve svátostech, což jsou okamžiky, kdy je náš každodenní život posvěcován.

Možná to nejjednodušší, nejsamozřejmější a nejnaléhavější opatření, jaké by se mělo prosadit, by mohlo být také tím neúčinnějším, totiž vydobýt maximum z bohatství křesťanského duchovního dědictví. Velké řeholní řády mají silné tradice meditace a spirituality, které by mohly být sdíleny skrze pravidelné kurzy nebo delší časové úseky strávené v jejich domech. Částečně se tak již stalo, ale je třeba učinit ještě víc. Pomoci osobám v jejich duchovním hledání tím, že se jim nabídnou schválené techniky a zkušenost autentické modlitby, by mohlo stát na počátku dialogu, který odhalí bohatství křesťanské tradice a možná i objasní mnoho z New Age.

Jeden z hlavních exponentů New Age použil sugestivního obrazu: přirovnal tradiční náboženství ke katedrálám a New Age ke světovému trhu. Hnutí New Age je chápáno jako výzva křesťanům, aby přinesli poselství katedrál na trh, který nyní pokrývá celý svět. Tento obraz je pro křesťany pozitivní výzvou, neboť je vždy ten pravý čas, kdy je třeba přinášet lidem na trh poselství katedrál. Křesťané pozvání nepotřebují a ani na ně nemají čekat, aby přinášeli dobrou zprávu Ježíše Krista těm, kdo hledají odpovědi na své otázky, potravu, která by je nasýtila, živou vodu. Když se přidržíme zmíněného přirovnání, musejí křesťané, nasycení slovem a svátostí, vyjít z katedrál a vnášet evangelium do každého aspektu všedního života. „Jděte, žeň je hojná!“ V apoštolském listu Novo millennio ineunte Svatý

otec zdůrazňuje velký zájem o spiritualitu, který se vyskytuje v dnešním sekularizovaném světě, a jak ostatní náboženství odpovídají na tuto poptávku uspokojivým způsobem: „My, kdo jsme dostali milost víry v Krista, Spasitele světa, jenž nám zjevuje Otce, máme povinnost ukázat, do jaké hloubky může člověka přivést vztah k němu.“ (č. 33) Ti, kdo procházejí světovým trhem, aby tam našli náboženské odpovědi, pocítí přitažlivou sílu křesťanství v první řadě ve svědectví členů církve, v jejich důvěře, klidu, trpělivosti a citu a v jejich konkrétní lásce k bližnímu; všechno jsou to plody jejich víry, které se živí autentickou osobní modlitbou.

7. Dodatky

7.1 Několik krátkých formulací myšlenek New Age

Formulace New Age od Williama Blooma, citované in HEELAS PAUL, *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*, Blackwell : Oxford 1996, str. 225 a násl.:

- ▶ Celý život, veškerá existence je zjevením Ducha, Nepoznatelného, onoho nejvyššího vědomí nazývaného v mnoha rozličných kulturách tolika různými jmény.
- ▶ Cílem a hybnou silou veškeré existence je plné zjevení lásky, moudrosti a osvětlení.
- ▶ Všechna náboženství jsou vyjádřením té stejné vnitřní skutečnosti.
- ▶ Celý život, jak ho vnímáme svými pěti smysly a vědeckými prostředky, je jen vnějším závojem příčinné, vnitřní a neviditelné skutečnosti.
- ▶ Právě tak jsou lidské osoby podvojně: 1) dočasná vnější osobnost a 2) vnitřní vícerozměrná osobnost (duše nebo vyšší já).
- ▶ Vnější osobnost je omezena a tíhne k lásce.
- ▶ Cílem vtělení vnitřní bytosti je přivést vibrace vnější osobnosti k rezonancím lásky.
- ▶ Všechny vtělené duše jsou svobodné zvolit si vlastní duchovní cestu.
- ▶ Našimi duchovními učiteli jsou ti, jejichž duše je svobodná od potřeby vtělovat se, a vyjadřují bezmeznou lásku, moudrost a osvětlení. Některé z těchto velkých bytostí jsou velmi známé a vyrostla na nich světová náboženství. Jiní naopak známí nejsou a působí nepostřehnutelně.
- ▶ Celý život je ve svých různých formách a ve svých rozličných stavech vzájemně závislá energie a zahrnuje naše činy, city i myšlenky. S Duchem a s těmito energiemi spolupracujeme na vytváření naší skutečnosti.

- ▶ I když jsme podpírání dynamikou kosmické lásky, jsme odpovědní za svůj stav, za své prostředí a za celý život.
- ▶ Během tohoto časového úseku došla evoluce planety a lidstva do bodu, kdy zažíváme zásadní duchovní proměnu svého individuálního a kolektivního vědomí. Proto hovoříme o New Age. Toto nové vědomí je výsledkem stále pozitivnějšího vtělení toho, co někteří nazývají energií kosmické lásky. Toto nové vědomí se vyjadřuje instinktivním pochopením posvátnosti veškeré existence a zvláště její vzájemné propojenosti.
- ▶ Toto nové vědomí a pochopení vzájemné dynamické propojenosti veškerého života ukazují na rozvoj zcela nové planetární kultury.

Heelas cituje (str. 226) „doplňující formulaci“ od Jeremy Tarchera.

1. Svět včetně lidské rasy je projevem vyšší a úplnější božské přirozenosti.

2. V každé lidské bytosti je ukryto vyšší já, které je projevem vyšší a úplnější božské přirozenosti.

3. Tato vyšší přirozenost může být probuzena a může se stát středem každodenního života jednotlivce.

4. Toto probuzení je důvodem existence každého individuálního života.

David Spangler je citován v „Actualité des religions“ č. 8, září 1999, str. 43, o charakteristikách vize New Age, kterými jsou:

- ▶ holismus (globalizující, protože existuje jen jedna jediná skutečnost-energie);
- ▶ ekologie (Země, Gaia, je naší matkou; každý z nás je neuronem centrálního nervového systému Země);
- ▶ androgynie (duha nebo jin/jang jsou obojí symboly New Age a týkají se vzájemného doplňování protikladů, zvláště mužského a ženského);
- ▶ mystika (nalézá posvátno ve všech věcech, i v těch nejběžnějších);

- ▶ planetární (osoby musejí být jak zakořeněny ve vlastní kultuře, tak otevřené univerzálnímu, schopné žít lásku, soucit, mír, a dokonce podporovat i ustanovení celosvětové vlády).

7.2 Vybraná hesla

Androgynie

Nejedná se o hermafroditismus, neboli o současnou přítomnost fyzických charakteristik obou pohlaví, nýbrž o vědomí přítomnosti mužských i ženských prvků v každém jednotlivci. Je to vyrovnaný stav vnitřní harmonie mezi animus a anima. V New Age je to stav dosažený novým uvědoměním si tohoto dvojího způsobu bytí a existence, charakteristického pro každého muže i každou ženu. Čím více se rozšíří, tím více přispěje k přeměně mezilidských vztahů.

Antroposofie

Teosofické učení šířené původně Chorvatem Rudolfem Steinerem (1861–1925), který opustil Teosofickou společnost poté, co vedl její německou větev mezi léty 1902–1913. Je to esoterní učení, jež má za cíl zasvětit osobu do „objektivního poznání“ v duchovně-božské sféře. Steiner věřil, že mu to pomůže při průzkumu zákonů evoluce vesmíru a lidstva. Každá fyzická bytost vlastní odpovídající bytost duchovní. Pozemský život je ovlivněn astrálními energiemi a duchovními esencemi. Tvrdí se, že Kroniky Akáša jsou „kosmická paměť“ přístupná zasvěceným (iniciovaným).⁹⁵

Eneagram

(z řeckého enneá = devět + gramma = znamení) Označení se týká diagramu složeného z kruhu s devíti body po obvodu, spojenými uvnitř kruhu trojúhelníkem a obrazcem o šesti vrcholech. Původně byl užíván k věštění, ale proslavil se jako symbol klasifikačního systému osob. Ten spočívá v devíti základních charakterových typech.

---

⁹⁵ Srov. BADEWIEN J., „Antroposofia“. In WALDENFELS H. (ed.) *Nuovo Dizionario delle Religioni*. San Paolo : Cinisello Balsamo 1993, str. 41.

Stal se známým po zveřejnění knihy Helen Palmer *The Enneagram*.⁹⁶ Autorka uznává, že je dlužnicí ruského esoterického myslitele G. I. Gurdijeva, chilského psychologa Claudia Naranjo a autora Oscara Ichazo, zakladatele Aricy. Vznik eneagramu je opředen tajemstvím, někteří se však domnívají, že pochází ze súfické mystiky.

Esoterika

(z řeckého esotéros = vnitřní) Vztahuje se většinou na starověký a utajený soubor poznání, přístupný pouze skupinám zasvěcenců, které se považují za strážce pravdy skryté většinou lidstva. Proces zasvěcení vede lidi od poznání ryze vnějších a povrchních skutečností k vnitřní pravdě a současně vzbuzuje vědomí na hlubší úrovni. Osoby jsou vyzvány, aby se vydaly na tuto „vnitřní cestu“ a objevily „božskou jiskru“, kterou nosí v sobě. Spása se v tomto kontextu shoduje s objevením svého já.

Evoluce

Evoluce v New Age je daleko víc než jen vývoj živých bytostí do vyšších forem života. Fyzický model se promítá do psychické oblasti, takže imanentní síla v lidských bytostech vede lidi k vyšším formám duchovního života. Lidské bytosti tuto sílu plně neovládají, ale jejich dobré či zlé skutky mohou urychlit nebo zbrzdit jejich pokrok. Celé stvoření včetně lidstva se neúprosně blíží k splynutí s božstvím. Reinkarnace v této vizi postupného duchovního vývoje, který začíná zrozením a pokračuje po smrti, zaujímá samozřejmě velice významné místo.⁹⁷

Feng šui

Jedná se o formu geomantie. Konkrétně je to čínská okultní metoda odhalování skryté přítomnosti pozitivních nebo negativních proudů v budovách a na jiných místech na základě znalosti pozemních a atmosférických sil. „Právě jako lidské tělo nebo vesmír, tak

---

⁹⁶ PALMER HELEN, *The Enneagram*. Harper-Row : New York 1989.

⁹⁷ Srov. výše citovaný dokument Argentinské biskupské konference.

i různá místa jsou prostoupena různými silami, jejichž rovnováha je pramenem zdraví a života.“⁹⁸

Gnóze

Obecně se jedná o formu neintelektuálního, nýbrž vizionářského či mystického poznání, které je údajně zjeveno a schopno otevřít lidské bytosti přístup k božskému tajemství. V prvních staletích křesťanské éry církevní otcové proti gnózi bojovali, neboť byla v rozporu s vírou. Někteří spatřují ve valné části New Age znovuzrození gnostických idejí a někteří autoři s ním spojení prvotní gnózi citují. Nicméně velký důraz, který New Age klade na monismus a také na panteismus nebo panenteismus, vyžaduje spíš používání termínu neognóze, který by odlišil gnózi New Age od gnóze antické.

Hermetismus

System náboženských praktik a filosofických spekulací spojených se spisy *Corpus Hermeticum* a s alexandrijskými texty připisovanými bájnému Hermovi Trismegistovi. Když se poprvé během renesance rozšířily, panoval názor, že by mohly odhalit předkřesťanské nauky, avšak následná studia stanovila jejich vznik do prvního století po Kristu.⁹⁹ Alexandrijský hermetismus je hlavním pramenem moderní esoteriky, s níž sdílí eklektismus, odmítnutí pozitivní a symbolické povahy vesmíru a myšlenku pádu a následného pozvednutí lidstva. Hermetická spekulace posílila víru v základní starověkou tradici nebo též v tzv. *philosophia perennis*, společnou všem náboženským tradicím. Vyšší a obřadní magické formy se vyvinuly právě z renesančního hermetismu.

---

⁹⁸ GERNET J., in VERNANT J.-P. et al., *Divination et Rationalité*, Seuil : Paris 1974, str. 55.

⁹⁹ SROV. GREENWOOD SUSAN, „Gender and Power in Magical Practices“, in SUTCLIFFE STEVEN, BOWMAN MARION (ed.), *Beyond New Age. Exploring Alternative Spirituality*. Edinburgh University Press : Edinburgh 2000, str. 139.

Hlubinná psychologie

Psychologická škola založená Freudovým žákem C. G. Jungem. Jung uznal, že náboženství a duchovní otázky jsou důležité pro lidské zdraví a integritu. Klíčovým prvkem jeho metody byly interpretace snů a analýza archetypů. Archetypy jsou formy náležející k zděděné struktuře lidské psyché. Objevují se v častých motivech nebo obrazech ve snech, ve fantaziích, v mýtu a v pohádkách.

Hnutí lidského potenciálu

Od svého zrodu (Esalen v Kalifornii, 60. léta) rozvinulo toto hnutí síť skupin zasazujících se o osvobození vrozené lidské tvořivé schopnosti skrze seberealizaci. Z těch nejbanálnějších ekonomických důvodů stále se zvyšující počet společností používá při formačních programech vedení podniku různé techniky osobní transformace. Transpersonální techniky, Hnutí za vnitřní duchovní uvědomění, Organizační rozvoj a Organizační transformace jsou příklady toho, jak osoby ne náboženské, ale ve skutečnosti zaměstnanci společností, se mohou ocitnout pod cizí „spiritualitou“, v situaci, která dává vzniknout problémům týkajícím se osobní svobody. Jsou zde zřejmé vztahy k východní spiritualitě a psychoterapii, zatímco jungovská psychologie a Hnutí lidského potenciálu měly významný vliv na šamanismus a na „znovuvybudované“ formy novopohanství jako druidismus a wicca. Obecně platí, že „osobní růst“ je možné chápat jako formu převzatou z „náboženské spásy“ v hnutí New Age: osvobození od lidského utrpení a slabosti bude možné díky rozvoji lidského potenciálu, který je plodem stále většího kontaktu s naším vnitřním božstvím.¹⁰⁰

Holismus

Klíčový pojem v „novém paradigmatu“, který tvrdí, že nabízí teoretický rámec obsahující úplnou vizi světa moderního člově-

¹⁰⁰ Krátký a jasný výklad o Hnutí lidského potenciálu, srov. PUTTICK ELIZABETH, „Personal Development: the Spiritualisation and Secularisation of the Human Potential Movement“. In SUTCLIFFE STEVEN, BOWMAN MARION (ed.), op. cit., str. 201–219.

ka. V protikladu ke zkušenosti se stále větší roztržitostí ve vědě a v každodenním životě je „celistvost“ (wholeness) chápána jako centrální metodologické a ontologické pojetí. Lidstvo je přítomné ve vesmíru jako část jednotlivého živého organismu, harmonická síť dynamických vztahů. Klasické rozlišení mezi subjektem a předmětem, za které jsou Descartes a Newton kritizováni, je napadnuto mnoha vědci, kteří se snaží vybudovat most mezi vědou a náboženstvím. Lidstvo je součástí univerzální přírodní a světové sítě (ekosystému, rodiny) a musí se snažit žít v harmonii s každým prvkem této téměř transcendentní autority. Když člověk pochopí, jaká je jeho vlastní role v přírodě a ve vesmíru, který je také božský, pochopí, že „celistvost“ a „svatost“ jsou totéž. Jasnějším vyjádřením pojetí holismu je hypotéza „Gaia“.¹⁰¹

Hudba New Age

Je to vzkvétající průmysl. Tato hudba je často prezentována jako prostředek k dosažení harmonie se sebou samými nebo se světem a jednou její částí je i hudba „keltská“ nebo druidská. Někteří skladatelé New Age tvrdí, že jejich hudba staví mosty mezi vědomím a nevědomím, pravděpodobněji však k tomu dochází, když kromě melodií je přítomné i rytmické a meditativní opakování klíčových vět. Stejně jako jiné prvky New Age má i část této hudby za cíl uvést osoby ještě více do hnutí, většinou však jde jen o obchodní nebo uměleckou záležitost.

Iniciace

V náboženské etnologii je to poznávací anebo zkušenostní cesta, během níž je jednotlivec přijat, buď sám nebo jako člen nějaké skupiny, prostřednictvím zvláštních rituálů za člena náboženské komunity, tajné společnosti (např. zednáři) nebo společenství mysterického typu (magického, esotericko-okultního, teosofického apod.).

---

¹⁰¹ Srov. FUSSE MICHAEL, op. cit., str. 198–199.

Karma

(ze sanskrtského kořene „kri“ = čin, skutek) Klíčový pojem hinduismu, džinismu a buddhismu, avšak s proměnlivým významem. Ve starém védském období označoval rituální úkon, zvláště obět, díky němuž získávala osoba přístup ke štěstí či blaženství na onom světě. Když se objevil džinismus a buddhismus (přibližně šest set let před Kristem), získalo slovo „karma“ spásonosný význam: cestou osvobození bylo poznání „átmanu“ nebo vlastního „já“. V učení samsáry se karma stává neustávajícím koloběhem lidského zrození a smrti (hinduismus) nebo znovuzrození (buddhismus).¹⁰² V New Age je „karmický zákon“ často považován za morální synonymum pro kosmickou evoluci. Karma tedy nemá nic co do činění se zlem nebo s utrpením, které jsou jen zakoušenou iluzí jako součást „vesmírné hry“, nýbrž je univerzálním zákonem příčiny a následku a součástí směřování vzájemně závislého vesmíru k morální rovnováze.¹⁰³

Kontaktérství

Psychická média tvrdí, že fungují jako kanály informací pocházejících od jiných bytostí, kterými jsou obvykle netělesná jsoucná žijící na vyšší úrovni. To spojuje různé bytosti jako učitele, kteří dosáhli dokonalosti, anděly, božstva, kolektivní bytosti, přírodní duchy a vyšší já.

Kristus

V New Age je historická postava Ježíše jen vtělením ideje či energie nebo shluku vibrací. Podle Alice Baileyové je zapotřebí velkého dne proseb, kdy všichni věřící utvoří takovou koncentraci duchovní energie, že umožní novou reinkarnaci, která zjeví, jakým způsobem je možné se spasit... Pro mnoho osob je Ježíš jen duchovním mistrem jako Buddha, Mojžíš a Mohamed a byl proniknut kosmickým Kristem. Kosmický Kristus je známý také jako kristovská energie, na-

---

¹⁰² Srov. MACCARI CARLO, *La „New Age“ di fronte alla fede cristiana*. LDC : Leumann-Torino 1994, str. 168.

¹⁰³ Srov. HANEGRAAFF WOUTER J., op. cit., str. 283–290.

cházející se v základech každé bytosti a všeho bytí. Jednotlivci musí být postupně zasvěcováni do vědomí této kristovské charakteristiky, kterou vlastní. Kristus znamená pro New Age nejvyšší stav dokonalosti vlastního já.¹⁰⁴

Krystaly

Panuje názor, že krystaly vibrují na daných frekvencích. Jsou tedy užitečné k vlastní proměně. Používá se jich v různých terapiích a při meditaci, při zviditelňování, při „astrálních cestách“ nebo jako amuletů. Když se na ně díváme zvenčí, nemají žádnou vnitřní moc, nýbrž jsou prostě jen krásné.

Monismus

Metafyzické učení, podle něhož rozdíly mezi bytostmi jsou iluzorní. Existuje jen jedna jediná univerzální bytost, jejíž částí je každá věc i osoba. Jelikož monismus New Age zahrnuje i myšlenku, že skutečnost je svou podstatou duchovní, jedná se o současnou formu panteismu (občas s explicitním odmítnutím materialismu, zvláště marxismu). Jeho snaha o smazání jakéhokoli dualismu nenechává prostor pro transcendentního Boha, a tedy každá věc je Bůh. Dalším problémem pro křesťanství je otázka původu zla. C. G. Jung chápal zlo jako „stinnou stránku“ Boha, který je pro klasický teismus čistým dobrem.

Mystika

Mystika New Age se obrací k já, místo aby vstupovala do společenství s Bohem, který je „úplně jiný“. Je to splynutí s vesmírem, konečné potlačení jednotlivce v jednotě všeho. Zkušenost vlastního já je zkušenost božská; proto člověk hledí do sebe, aby našel skutečnou moudrost, kreativitu a moc.

---

¹⁰⁴ Srov. BERZOSA MARTINEZ RAÚL, *Nueva Era y Cristianismo*. BAC : Madrid 1995, str. 214.

New Thought

Náboženské hnutí založené v XIX. století ve Spojených státech amerických. Jeho počátky tkví v idealismu, jehož bylo velmi rozšířenou formou. Bůh je absolutně dobrý a zlo je pouze iluzí. Základní skutečností je mysl. Jelikož každý zapřičiňuje vlastní myslí události svého života, je třeba, aby na sebe vzal konečnou zodpovědnost za všechny aspekty situace, v níž se nachází.

Novopohanství

Název často odmítaný těmi, kterým je připisován; týká se proudu, který se rozvíjí paralelně s New Age a navzájem se s ním ovlivňuje. Při velké vlně reakcí proti tradičním náboženstvím, zvlášť proti západnímu náboženství židovsko-křesťanskému, se mnoho lidí obrátilo ke starým domorodým, tradičním a pohanským náboženstvím. Cokoli, co v čase předchází křesťanství, je posuzováno jako více odpovídající duchu té které země nebo národa, jako nedotčená forma přírodního náboženství v kontaktu se silami přírody, často matriarchální, magická nebo šamanistická. Lidstvo bude zdravější, pokud se vrátí k přirozenému cyklu svátků (zemědělských) a k celkovému prosazování života. Některá „novopohanská“ náboženství byla vytvořena nedávno a jejich autentický vztah s původními formami je diskutabilní, především když jsou ovlivněny moderními ideologickými prvky jako ekologií, feminismem, nebo v některých případech, mýty rasové čistoty.¹⁰⁵

Okultismus

Okultní (skryté) poznání a skryté síly mysli a přírody, které stojí u základu přesvědčení a praktik spojených s takzvanou tajnou „věčnou filosofií“, pocházející na jedné straně z antické řecké magie a alchymie a na druhé straně z hebrejské mystiky. Tyto prvky jsou obecně neznámé díky tajnému kódu, který je předáván zasvěcencům

---

¹⁰⁵ Ohledně tohoto posledního a velmi choulostivého tématu srov. článek TÜRK ECKHARD „Neonazismus“. In GASPER HANS, MÜLLER JOACHIM, VALENTIN FRIEDRIKE (ed.), op. cit., str. 726.

sruženým ve skupinách nebo společnostech, které toto poznání a techniky střeží. V XIX. století zavedly spiritismus a Teosofická společnost nové formy okultismu, které zase ovlivnily různé proudy New Age.

Panteismus

(z řeckého pan = vše a theos = bůh) Víra, že všechno je bůh, nebo někdy že všechno je v bohu a že bůh je ve všem (panenteismus). Každý prvek vesmíru je božský a božství je stejně přítomné ve všech věcech. Toto pojetí nezanechává prostor pro boha jako odlišenou bytost, jak ho chápe klasický teismus.

Parapsychologie

Zabývá se věcmi jako mimosmyslové vnímání, telepatie, telekineze, psychické uzdravování a komunikace s duchy prostřednictvím média nebo kontaktérství. Přes ostré kritiky vědců nabývala parapsychologie stále více na síle a velmi dobře ladí s myšlenkou rozšířenou v některých kruzích New Age, že lidské bytosti mají mimořádné, ale často nerozvinuté psychické schopnosti.

Planetární vědomí

Toto pojetí světa, které se vyvinulo v 80. letech, dává přednost lidskému společenství spíš než národu, kmenu nebo institucionální sociální skupině. Můžeme je považovat za dědice různých hnutí na počátku XX. století, která podporovala světovou vládu. Vědomí jednoty lidstva dobře ladí s hypotézou Gaia.

Pozitivní myšlení

Přesvědčení, že jednotlivci mají schopnost měnit fyzicky skutečnost nebo vnější okolnosti tím, že změní vlastní mentální přístup a budou myslet pozitivně a konstruktivně. Občas jde o to, uvědomit si přesvědčení, která se skrývají na úrovni nevědomí a která určují naši životní situaci. Lidé, kteří myslí pozitivně, očekávají od svého postoje dobré zdraví a plnost, často úspěch, a dokonce i nesmrtelnost.

Rebirthing

Na počátku 70. let popsal Leonard Orr „rebirthing“ jako proces, pomocí jehož může osoba identifikovat a izolovat nevyřešené oblasti svého vědomí a tím i pramen stávajících problémů.

Reinkarnace

V New Age je spojena s pojetím vzestupné evoluce ústící do zbožštění. Na rozdíl od indických náboženství nebo náboženství z nich vzešlých spatřuje New Age v reinkarnaci postup individuální duše k dokonalejšímu stavu. To, co se převtěluje, je nehmotné a duchovní, přesněji je to vědomí, ona jiskra energie přítomná v jednotlivci, který se účastní na kosmické nebo „kristovské“ energii. Smrt není nic jiného než přechod duše z jednoho těla do druhého.

Rosenkruciáni

Jedná se o okultní západní skupiny zabývající se alchymí, astrologií, teosofií a kabalistickým výkladem Písma. Rosenkruciánská asociace (Rosicrucian Fellowship) přispěla ve XX. století k návratu astrologie a Starý mystický řád růže a kříže (AMORC) se těšil pověsti, že se mu podařilo zhmotnit mentální představy zdraví, bohatství a štěstí.

Rozšíření vědomí

Jestliže je vesmír nepřetržitým řetězcem bytí, jsou všechny úrovně existence, minerální, rostlinná, živočišná, lidská, kosmická a božská, vzájemně propojeny. Lidské bytosti si uvědomují své místo v tomto holistickém pojetí globální skutečnosti a rozšiřují své vědomí daleko za jeho obvyklé hranice. New Age nabízí rozsáhlou řadu technik, které osobám napomáhají dosáhnout vyšší úrovně vnímání skutečnosti, poskytuje jim způsob, jak překonat rozdělení mezi subjektem a objektem v poznávacím procesu, a končí v úplném splynutí toho, co běžné a nižší vědomí považuje za oddělené a rozdílné skutečnosti.

Spiritismus

I když zde byla vždy snaha spojit se s duchy zesnulých, je spiritismus XIX. století jedním z proudů, které se slévají v New Age. Vyvinul se na základě myšlenek Swedenborga a Mesmera a stal se novým druhem náboženství. Madam Blavatská byla médium, a tak měl spiritismus velký vliv uvnitř Teosofické společnosti, i když se víc zdůrazňoval kontakt s entitami z dávné minulosti než s osobami mrtvými jen krátkou dobu. Alla Kardec přispěl značnou měrou k rozšíření spiritismu v afro-brazilských náboženstvích. Prvky spiritismu existují i v některých nových japonských náboženských hnutích.

Šamanismus

Praktiky a víra spojené s komunikací s přírodními duchy a s duchy mrtvých skrze rituální posedlost (ze strany duchů) šamana, který funguje jako médium. V New Age měl úspěch, neboť zdůrazňuje harmonii s přírodními silami. Svou roli hraje i romantická představa o domorodých náboženstvích a jejich blízkosti k Zemi a k přírodě.

Teosofie

Dávný termín, který původně označoval jeden typ mystiky. Byl spojen s řeckou gnózí a s neoplatonismem, s Mistrem Eckhartem, Mikulášem Kusánským a Jakubem Böhmem. Nový důraz na tento termín dala Teosofická společnost založená Helenou Petrovnou Blavatskou a dalšími v roce 1875. Teosofická mystika tíhne k monismu a zdůrazňuje podstatnou jednotu duchovních a hmotných prvků vesmíru. Vyhledává také skryté síly, které umožňují vzájemné působení hmoty a ducha, takže se konečně mohou setkat božská a lidská mysl. Teosofie nabízí mystickou spásu nebo osvětlení.

Transcendentalismus

Hnutí spisovatelů a myslitelů XIX. století z New Englandu, kteří sdíleli idealistickou víru v zásadní jednotu stvoření, ve vrozenou dobrotu lidské osoby a v nadřazenost intuice nad logikou a nad zkušeností ohledně zjevení těch nejhlubších pravd. Jeho nejvýznačnejším představitelem je Ralph Waldo Emerson, který opustil ortodoxní

křesťanství, poznal unitáře a nakonec přistál u nové mystiky, která spojovala myšlenky převzaté z hinduismu a americké populární myšlenky jako individualismus, osobní zodpovědnost a potřebu dosáhnout v životě úspěchu.

Věk Vodnáře

Každý astrologický věk, trvajícím přibližně 2 146 let, nese jméno jednoho ze znamení zvěrokruhu, ale „velké roky“ postupují opačným směrem, takže stávající věk Ryb se chýlí ke konci a nadchází věk Vodnáře. Každý věk má vlastní kosmickou energii. Energie Ryb vytvořila období válek a konfliktů, ale věk Vodnáře bude věkem harmonie, míru a jednoty. Z tohoto hlediska přijímá New Age dějinnou nevyhnutelnost. Podle některých byl věk Berana obdobím židovství, věk Ryb křesťanství a věk Vodnáře bude věkem univerzálního náboženství.

Velké bílé bratrstvo

Madam Blavatská tvrdila, že je v kontaktu s mahatma neboli s mistry, vyššími bytostmi, které dohromady představují Velké bílé bratrstvo. Považovala je za vůdce vývoje lidské rasy a činnosti Teosofické společnosti.

Wicca

Zkrácený tvar anglického termínu „witchcraft“ (čarodějnictví), který označuje novopohanský návrat některých prvků rituální magie. Poprvé byl použit v Anglii v roce 1939 Geraldem Gardnerem, který ho našel v několika akademických textech, podle nichž bylo evropské středověké čarodějnictví starým přírodním a křesťany pronásledovaným náboženstvím. Pod názvem „the Craft“ se velice rychle rozšířilo po Spojených státech, kde bylo spojeno se „spiritualitou žen“.

7.3 Klíčová místa New Age

Esalen

Komunita založená v Big Sur v Kalifornii v roce 1962 Michaelem Murphy a Richardem Price. Jejím hlavním cílem bylo dosažení seberealizace bytí skrze nudismus, vidění a přírodní medicínu. Stala se jedním z nejdůležitějších center Hnutí lidského potenciálu a rozšířila myšlenky holistické medicíny ve světě výchovy, politiky a ekonomie. Docílila toho prostřednictvím kurzů srovnávacího náboženství, mytologie, mystiky, meditace, psychoterapie, rozšiřování vědomí apod. Spolu s Findhornem je považována za významné místo pro rozvoj vodnářského vědomí. Sovětsko-americký institut v Esalenu spolupracoval se sovětskými funkcionáři na projektu Za podporu zdraví.

Findhorn

Tato zemědělská holistická komunita vytvořená Peterem a Eileen Caddy vypěstovala rostliny nesmírných rozměrů neobvyklými metodami... „Založení findhornské komunity ve Skotsku v roce 1965 bylo milníkem v dějinách hnutí, které se nazývá New Age. Neboť Findhorn byl vtělením jeho ideálních principů proměny. Hledat univerzální vědomí, mít za cíl harmonii s přírodou, idea proměněného světa a praktikování kontaktérství, to jsou všechno znamení hnutí New Age a byly přítomny ve Findhornu od jeho založení. Úspěch této komunity ji přeměnil na model anebo na zdroj inspirace pro další skupiny jako Alternatives v Londýně, Esalen v Big Sur v Kalifornii nebo Open Center and Omega Institute v New Yorku.“¹⁰⁶

Monte Verità

Utopistická komunita poblíž švýcarské Ascony. Od konce XIX. století představovala místo setkání pro evropské a americké představitele protikultury na poli politiky, psychologie, umění a ekologie. Konference Eranos se v něm odehrávaly každý rok od 1933 a sjed-

---

¹⁰⁶ Srov. SALIBA JOHN, *Christian Responses to the New Age Movement. A Critical Assessment*. Geoffrey Chapman : London 1999, str. 1.

nocovaly významné postavy New Age. Ročenky ozřejmují úmysl vytvořit integrované světové náboženství.¹⁰⁷ Je nesmírně zajímavé procházet seznamem osob, které se na Monte Verità sešly v průběhu oněch let.

---

¹⁰⁷ Srov. FUSSE MICHAEL, op. cit., str. 195–196.

8. PRAMENY*

8.1 Dokumenty magisteria katolické církve

DANNEELS GODFRIED, *Au-delà de la mort: réincarnation et resurrection* (Za hranicí smrti: reinkarnace a vzkříšení), pastýřský list, Velikonoce 1991.

DANNEELS GODFRIED, *Christ or Aquarius?*, pastýřský list, (*Kristus nebo Vodnář?*) Vánoce 1990. Přeložil J. Spousta., Karmelitánské nakladatelství : Kostelní Vydří 1993.

IRSKÁ TEOLOGICKÁ KOMISE, *A New Age of the Spirit? A Catholic Response to the New Age Phenomenon* (*Nová doba ducha? Katolická odpověď na fenomén New Age*). Dublin 1994.

JAN PAVEL II., *Promluva k biskupům Spojených států z Iowy, Kansasu, Missouri a Nebrasky u příležitosti jejich návštěvy „ad limina“*, 28. května 1993.

KOMISE PRO KULTURU ARGENTINSKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE, *Frente a una Nueva Era. Desafío a la pastoral en el horizonte de la Nueva Evangelización* (*Před novou érou: výzva pastoraci na rovině nové evangelizace*), 1993.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Lettera ai Vescovi della Chiesa Cattolica su alcuni aspetti della Meditazione Cristiana* (Orationis Formas); List biskupům katolické církve o některých aspektech křesťanské meditace. In *Křesťanství a ostatní náboženství*. Přeložil C. V. Pospíšil OFM. Krystal, 1999.

MACCARI CARLO, „La ‚mistica cosmica‘ del New Age“ („Kosmická mystika“ v New Age). In *Religioni e Sette nel Mondo* 1996/2.

MACCARI CARLO, *La New Age di fronte alla fede cristiana* (*New Age před křesťanskou vírou*). LDC : Torino 1994.

---

* Jelikož se jedná o dokument, ponechali jsme uvedenou bibliografii nedotčenu. Jen v případě podkapitoly 8.1, kde jsou uvedeny dokumenty magisteria katolické církve, jsme uvedli český orientační překlad názvu a v případě, že tyto dokumenty vyšly v češtině, také jejich české vydání (pozn. red.).

- McCARTHY EDWARD ANTHONY, *The New Age Movement (Hnutí New Age)*. Pastorační směrnice, 1992.
- MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Some Current Questions Concerning Eschatology (Některé aktuální otázky týkající se eschatologie)*. 1992, č. 9–10 (o reinkarnaci).
- MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Some Questions on the Theology of Redemption (Některé otázky k teologii vykoupení)*. 1995, I/29 a II/35–36.
- POUPARD PAUL, *Felicità e fede cristiana (Štěstí a křesťanská víra)*. Edizioni PiEmme : Casale Monferrato 1992.
- RATZINGER JOSEPH, *La fede e la teologia ai nostri giorni (Věra a teologie našich dnů)*. In *L'Osservatore Romano*, 27. října 1996. Guadalajara, květen 1996
- RIVERA CARRERA NORBERTO, *Instrucción Pastoral sobre el New Age (Pastorační směrnice o New Age)*. 7. leden 1996.
- SCHÖNBORN CHRISTOPH VON, *Risurrezione e reincarnazione (Vzkříšení a reinkarnace)*, italský překlad. Edizioni PiEmme : Casale Monferrato 1990.
- STAFFORD J. FRANCIS, *Il movimento „New Age“ (Hnutí „New Age“)*. In *L'Osservatore Romano*, 30. října 1992.
- STUDIJNÍ SKUPINA PRO NOVÁ NÁBOŽENSKÁ HNUTÍ (ed.), *Città del Vaticano, Sects and New Religious Movements. An Anthology of Texts From the Catholic Church (Sekty a nová náboženská hnutí. Výběr z textů katolické církve)*. USCC : Washington 1995.

8.2 Křesťanské studie

- BERZOSA MARTINEZ RAÚL, *Nueva Era y Cristianismo. Entre el diálogo y la ruptura*. BAC : Madrid 1995.
- FORTIN ANDRÉ, *Les Galeries du Nouvel Age: un chrétien s'y promène*. Novalis : Ottawa 1993.
- LABRECQUE CLAUDE, *Une religion américaine. Pistes de discernement chrétien sur les courants populaires du „Nouvel Age“*. Médias-paul : Montréal 1994.

- THE METHODIST FAITH AND ORDER COMMITTEE, *The New Age Movement Report to Conference*. 1994.
- NICHOLS AIDAN, „The New Age Movement“. In *The Month*, březen 1992, str. 84–89.
- ÖKUMENISCHE ARBEITSGRUPPE „NEUE RELIGIÖSE BEWEGUNGEN IN DER SCHWEIZ“, *New Age – aus christlicher Sicht*. Paulusverlag : Freiburg 1987.
- PACWA MITCH SJ, *Catholics and the New Age. How Good People are being drawn into Jungian Psychology, the Enneagram and the New Age of Aquarius*. Servant : Ann Arbor MI 1992.
- PENNESI ALESSANDRO OLIVIERI, *Il Cristo del New Age. Indagine critica*. Libreria Editrice Vaticana : Città del Vaticano 1999; *Kristus podle New Age. Kritická analýza*. Přeložil C.V. Pospíšil OFM. Maticce cyrilometodějská : Olomouc 2000.
- SALIBA JOHN, *Christian Responses to the New Age Movement. A Critical Assessment*. Chapman : London 1999.
- SÜDBRACK JOSEF SJ, *Neue Religiosität – Herausforderung für die Christen*. Matthias-Grünwald-Verlag : Mainz 1987.
- „THEOLOGIE FÜR LAIEN“ SECRETARIAT, *Faszination Esoterik*. Theologie für Laien : Zürich 1996.
- TOOLAN DAVID, *Facing West from California's Shores. A Jesuit's Journey into New Age Consciousness*. Crossroad : New York 1987.
- URREA VIERA JUAN CARLOS, „New Age“. *Visión Histórico-Doctrinal y Principales Desafíos*. CELAM : Santa Fé de Bogotá 1996.
- VERNETTE JEAN, „L'avventura spirituale dei figli dell'Acquario“. In *Religioni e Sette nel Mondo*, 1996/2.
- VERNETTE JEAN, *Jésus dans la nouvelle religiosité*. Desclée : Paris 1987.
- VERNETTE JEAN, *Le New Age*. P. U. F. : Paris 1992.

9. OBECNÁ BIBLIOGRAFIE

9.1 Některé knihy o New Age

BLOOM WILLIAM, *The New Age. An Anthology of Essential Writings*. Rider : London 1991.

CAPRA FRITJOF, *The Tao of Physics: An Exploration of the Parallels between Modern Physics and Eastern Mysticism*. Shambhala : Berkeley 1975.

CAPRA FRITJOF, *The Turning Point: Science, Society and the Rising Culture*. Bantam : Toronto 1983.

CREME BENJAMIN, *The Reappearance of Christ and the Masters of Wisdom*. Tara Press : London 1979.

FERGUSON MARILYN, *The Aquarian Conspiracy. Personal and Social Transformation in Our Time*. Tarcher : Los Angeles 1980.

GRISCOM CHRIS, *Ecstasy is a New Frequency: Teachings of the Light Institute*. Simon & Schuster : New York 1987.

KUHN THOMAS, *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press : Chicago 1970.

SPANGLER DAVID, *The New Age Vision*. Findhorn Publications : Forres 1980.

SPANGLER DAVID, *Revelation: The Birth of a New Age*. Rainbow Bridge : San Francisco 1976.

SPANGLER DAVID, *Towards a Planetary Vision*. Findhorn Publications : Forres 1977.

SPANGLER DAVID, *The New Age*. The Morningtown Press : Issaquah 1988.

SPANGLER DAVID, *The Rebirth of the Sacred*. Gateway Books : London 1988.

9.2 Díla zabývající se dějinami, díla popisná a analytická

BERNARD FRANCK, *Lexique du Nouvel-Age*. Droguet-Ardant : Limoges 1993.

BOCHINGER CHRISTOPH, „New Age“ und moderne Religion: Religionswissenschaftliche Untersuchungen. Kaiser : Gütersloh 1994.

- GASPER HANS, MÜLLER JOACHIM, VALENTIN FRIEDERIKE, *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen. Fakten, Hintergründe, Klärungen*. Aktualizované vydání, Herder : Fribourg-Basel-Wien 2000. Zde viz mj. hesla SCHORSCH CHRISTOPH, ESSMANN KARL R., KEHL MEDARD, „New Age“ a HÜMMEL REINHARD, „Reinkarnation“.
- HAGA MANABU, KISALA ROBERT J., „The New Age in Japan“. In *Japanese Journal of Religious Studies*, podzim 1995, vol. 22, č. 3–4.
- HANEGRAAFF WOUTER J., *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Nature*. Brill : Leiden-New York-Köln 1996. Tato kniha obsahuje bohatou bibliografii.
- HEELAS PAUL, *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Blackwell : Oxford 1996.
- INTROVIGNE MASSIMO, *New Age & Next Age*. PiEmme : Casale Monferrato 2000.
- LACROIX MICHEL, *L'Ideologia della New Age*. Il Saggiatore : Milano 1998. *Co hlásá New Age*. Přeložil P. Kolář. Refugium : Velehrad 2000.
- MELTON J. GORDON, *New Age Encyclopedia*. Gale Research Inc. : Detroit 1990.
- MILLER ELLIOT, *A Crash Course in the New Age*. Monarch : Eastbourne 1989.
- MINOIS GEORGES, *Histoire de l'athéisme*. Fayard : Paris 1998.
- ROMARHEIM ARILD, *The Aquarian Christ. Jesus Christ as Portrayed by New Religious Movements*. Good Tiding : Hong Kong 1992.
- RUPPERT HANS-JÜRGEN, *Durchbruch zur Innenwelt. Spirituelle Impulse aus New Age und Esoterik in kritischer Beleuchtung*. Quell Verlag : Stoccarda 1988.
- SCHUR EDWIN, *The Awareness Trap. Self-Absorption instead of Social Change*. McGraw Hill : New York 1977.
- STARK RODNEY, SIMS BAINBRIDGE WILLIAM, *The Future of Religion. Secularisation, Revival and Cult Formation*. University of California Press : Berkeley 1985.

- SUTCLIFFE STEVEN, BOWMAN MARION, *Beyond the New Age. Exploring Alternative Spirituality*. Edinburgh University Press : Edinburgh 2000.
- TAYLOR CHARLES, *Sources of the Self. The Making of the Modern Identity*. Cambridge University Press : Cambridge 1989.
- TAYLOR CHARLES, *The Ethics of Authenticity*. Harvard University Press : London 1991.
- VALLE EDÊNIO SVD, „Psicologia e energias da mente: teorias alternativas“. In *A Igreja Católica diante do pluralismo religioso do Brasil (III)*. Estudos da CNBB č. 71, Paulus : São Paulo 1994.
- WORLD COMMISSION ON CULTURE AND DEVELOPMENT, *Our Creative Diversity. Report of the World Commission on Culture and Development*. UNESCO : Paris 1995.
- YORK M., „The New Age Movement in Great Britain“. In *Syzygy. Journal of Alternative Religion and Culture*. 1:2–3 (1992), Stanford CA.

Dokumenty vydané Českou biskupskou konferencí v této ediční řadě:

1. Náboženský rozměr výchovy v katolické škole /1994/
2. Katolická škola /1994/
3. Všeobecné katechetické direktorium /1994/
4. Ekumenický direktář /1995/
5. Direktář pro službu a život kněží /1995/
6. Koncerty v kostelích /1995/
- 6a. Dokumenty o sdělovacích prostředcích /1996/
7. Všeobecné katechetické direktorium /1998/
- 7a. Vademekum pro zpovědníky /1997/
8. Katolická škola na prahu třetího tisíciletí /1998/
9. Stanovisko učitelského úřadu k „Professio fidei“ /2000/
10. Etika ve sdělovacích prostředcích /2000/
11. Fatimské poselství /2000/
12. Dominus Iesus /2000/
13. Oběžník o nutnosti a potřebnosti inventarizace a katalogizace církevních kulturních statků /2001/
14. Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“ /2001/
15. Příprava na velikonoční svátky a jejich slavení /2001/
16. Instrukce k některým otázkám ohledně možnosti laiků podílet se na službách vykonávaných kněžími /2001/
17. Příprava na svátost manželství /2001/
18. Církev a internet. Etika na internetu /2002/
19. Církevní knihovny v poslání církve /2002/
20. Základní normy pro formaci trvalých jáhnů. Směrnice pro službu a život trvalých jáhnů /2002/
21. Farář, pastýř a vůdce farního společenství /2002/
22. Instrukce k některým otázkám ohledně působení a chování katolíků v politickém životě /2003/
23. Všeobecné pokyny k Římskému misálu /2003/
24. Ježíš Kristus, nositel živé vody /2003/

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO	3
1. O JAKOU ÚVAHU SE JEDNÁ?	5
1.1 Proč nyní?	5
1.2 Doba komunikací	7
1.3 Kulturní kontext	8
1.4 New Age a katolická víra	8
1.5 Pozitivní výzva	9
2. SPIRITUALITA NEW AGE: PŘEHLED	11
2.1 Co nového New Age přináší?	14
2.2 O čem je New Age přesvědčeno, že může nabídnout?	18
2.2.1 Okouzlení: musí to být anděl	18
2.2.2 Harmonie a porozumění: dobré vibrace	19
2.2.3 Zdraví: zlatý život	19
2.2.4 Celková jednota: magická a tajuplná cesta	21
2.3 Základní myšlenkové principy New Age	22
2.3.1 Globální odpověď v době krize	22
2.3.2 Hlavní ráz myšlenky New Age	23
2.3.3 Hlavní témata New Age	27
2.3.4 Co říká New Age.....	27
2.3.4.1 ...o lidské osobě?	27
2.3.4.2 ...o Bohu?	30
2.3.4.3 ...o světě?	31
2.4 „Obyvatelé spíše mýtu nežli historie?“:	
New Age a kultura	33
2.5 Proč dosáhlo New Age tak velkého úspěchu a rozšířilo se tak rychle?	36
3. NEW AGE A KŘESŤANSKÁ SPIRITUALITA	40
3.1 New Age jako spiritualita	40
3.2 Duchovní narcisismus?	41
3.3 Kosmický Kristus	42
3.4 Křesťanská mystika a mystika New Age	44
3.5 „Vnitřní bůh“ a „theosis“	46
4. NEW AGE V PROTIKLADU KE KŘESŤANSKÉ VÍŘE	48

5. JEŽÍŠ KRISTUS NÁM NABÍZÍ VODU ŽIVOTA	57
6. DŮLEŽITÉ BODY	59
6.1 Nutnost vedení a dobré formace	59
6.2 Konkrétní kroky	62
7. DODATKY	67
7.1 Několik krátkých formulací myšlenek New Age	67
7.2 Vybraná hesla	69
7.3 Klíčová místa New Age	81
8. PRAMENY	83
8.1 Dokumenty magisteria katolické církve	83
8.2 Křesťanské studie	84
9. OBECNÁ BIBLIOGRAFIE	86
9.1 Některé knihy o New Age	86
9.2 Díla zabývající se dějinami, díla popisná a analytická.	86